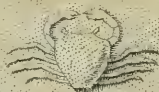

3 1761 06553412 5

HANS BØCHMAN MELCHIOR

HERLUFSHOLMS
TROFASTE OG HIDKIÆRE SØN
BARNDOMMENS
MUNTRE VEN OG RETSINDIGE LEDER
NATURKYNDIGHEDENS
VARME OG VIRKSOMME BEFORDRER
SÆTTE DISCIPLE OG VENNER DETTE
MINDE

Freund fec. *Scholer sc.*

Til Minde

om

Herlovianeren

Hans Bøchman Melchior.

En Tale

af

Dr. Frederik Christian Sibbern,
Professor i Philosophien.

Med en Sang af Pastor Sophus Zahle, nogle Forerindringer og et Titelkobber.

Kjöbenhavn.
Paa Forfatterens Forlag trykt hos Fabritius de Tengnagel.

Faaes hos Brummer, Gyldendals, Schubothes, Reitzel, samt Dahl i Christiania og Gleerup i Lund.

Kort efterat det uventede Budskab om Professor Melchiors Død paa Herlufsholm var naaet til Kjøbenhavn, kom Hr. Overauditeur Lassen (nu i Frederikshavn, By- og Herredsfoged) til mig med det Forslag, at udstede en Indbydelse til Subscription paa et Monument over den Afdøde. Vi bleve enige om at anmode een af hans forhenværende Medlærere, som han især havde havt høi Agtelse for, og som vi vidste, paaskjønnede hans Værd, nemlig daværende Professor i Theologien Fogtmann (strax efter udnævnt til Biskop i Ribe), om at deeltage i Indbydelsen med os, der begge havde været Melchiors Disciple. Følgende Indbydelse blev da udstedt og omdeelt, samt tillige indrykket i nogle offentlige Blade:

„Overbeviiste om, at det Ønske er opstaaet hos Mange, som „kjendte afdøde Professor Melchior paa Herlufsholm, at hans „taknemmelige Disciple og trofaste Venner, saavelsom andre, „der have paaskjønnet, hvad denne Herlovianer utrætteligen „virkede for den Skole, han helligede sit Liv, vilde i Forening „oprette et Minde paa hans Grav, indbyde vi Undertegnede „herved til Sammenskud til dette Ønskes Opnaaelse. Vi tilføie, „at vi tillige have tænkt paa, dersom Bidragene skulde udgjøre „betydeligt mere, end der udfordres til et Gravminde, der med „en Simpelhed, som er i Overeensstemmelse med den Afdødes „Aand og Tænkemaade, kan forbinde den Skjønhed og Værdig„hed, som svarer til deres Følelser, der oprette det, da at an„vende Overskuddet til at stifte et Legat, hvis aarlige Renter „kunde bestemmes til eet eller andet, som kunde være til umiddel„bar Nytte og Fornøielse for Disciplene paa Herlufsholm, og

„tillige bevare Melchiors Navn i levende Erindring, f. Ex.
„til Vedligeholdelsen og Udvidelsen af det Bibliothek for under-
„holdende Læsning, som den Afdøde selv havde samlet, og
„hvortil han gav de ham saa kjære Disciple Adgang.

„De Bidrag, for hvilke man tegner sig, kunne behageligst
„indsendes enten til Hr. Etatsraad Schønheyder i Næstved
„eller til undertegnede Overauditeur Lassen. De, som finde
„Leilighed til i deres Kreds at indsamle Bidrag, bedes at lade
„nøiagtig Opgivelse af samme medfølge, paa det at vi kunne
„offentlig aflægge et tilfredsstillende Regnskab.

„Kjøbenhavn, i October 1831.

„F. C. Sibbern, N. Fogtmann, N. F. Lassen,
„Professor. Biskop. Overauditeur."

Medens Indbydelsesplanerne circulerede, havde vi efter Prof. Fogtmanns Afreise til sin Bestemmelse tilbageblevne To Tid nok til at tage i Overveielse, hvad Slags Monument der maatte være at vælge, og derom at raadføre os med Andre, saavel skrivtlig som mundtlig. Vi gjennemgik ogsaa til denne Ende Assistentskirkegaarden udenfor Nørreport, og saae os om paa andre Steder, hvor Monumenter vare at see. Paa Forslag, som i Omrids meddeeltes os af Konstnere og Konstelskere i vort Bekjendtskab, fattedes det ei heller. Men tilsidst forenede vi os i den Beslutning, at bede Billedhuggeren Prof. Freund at være betænkt paa en Tegning til et Monument over Melchior i den Art og Charakteer, som det af ham, der staaer paa Dr. H. T. Gartners Grav paa den landmilitære Kirkegaard udenfor Østerport*). Vi tilføiede, at vi derpaa ønskede anbragt et

*) Ingen Konstelsker i Kjøbenhavn, som ikke kjender dette Monument, bør forsømme at see det. Især vil man vist erkjende, at det derpaa anbragte Basrelief: en Hygæa, som er falden i Sorg, medens Slangen om hendes Stav snoer sig bort fra den, kan stilles ved Siden af de bedste af Freunds øvrige Basrelieffer.

Basrelief, som kunde forestille paa eengang den Afdødes Kjærlighed til Børn og hans Alvor som Lærer. Men en lang Tid gik dog hen, forinden vi bestemt turde antage, at den Sum, der vilde indkomme, vilde blive stor nok til, at vi turde gjøre Bestilling paa Monument med Basrelief af Marmor. At faae det fuldendt i Løbet af Aaret 1832 var der ikke at tænke paa. Vi stillede vort Haab da til, at det vilde kunne blive reist i Pintsen 1833. Men med et saadant Mindesmærke bør der dog ei hastes. At det kunde staae heelt færdigt en Tid lang i Kjøbenhavn, for at tages i Øiesyn af Deeltagerne i Subscriptionen og Andre, syntes ogsaa ikke at være Mere, end hvad simpel Billighed og Ret fordrede. Og saa viiste det sig da snart, at der ikke forend hen i Sommeren kunde være at tænke paa at reise Monumentet. Vi meente da, eftersom vi dog længe havde tænkt paa at lade Monumentets Opstilling ledsages af en vis Høitidelighed, hvorved en Tale skulde holdes, at Melchiors Dødsdag, den 11 September, vilde være den dertil meest egnede Dag. Dette blev offentlig bekjendtgjort i et Avertissement af Undertegnede, der ved Hr. Overauditeur Lassens Afreise fra Byen til sit nye Embede havde af ham modtaget de til Regnskabet hørende Papirer og den i Behold værende Rest af det Indkomne, samt havde overtaget Besørgelsen af alt Tilbagestaaende. Jeg bekjendtgjorte tillige, hvor Monumentet var at faae at see, samt paa hvilke Steder Listen over de Bidragende og et foreløbigt Regnskab var henlagt til Eftersyn for Enhver. Det saaes af dette, at Udgifterne allerede næsten vare dækkede (det Øvrige indkom deels forend, deels strax efter den følgende 11te September).

Det ved Hr. Assessor Nylands Godhed gratis fra Kjøbenhavn tilsøes og siden opad Canalen transporterede Monument ankom formedelst mindre gunstig Vind ikke til Herlufsholm forend den 9de September om Aftenen. Det skal have været en Fornøielse at see, hvorledes Disciplene, som nylig

vare komne af Lectierne, strax spændte sig for Kasserne og droge dem op til den sig i et lille Skovpartie paa en eenlig Banke saa smukt fordelende Kirkegaard. Dagen efter skulde Monumentet i al Stilhed reises og derpaa tildækkes; men det var Markedsdag i Nestved, altsaa Feriedag paa Herlufsholm. Disciplene undlode ikke at flokkes paa Kirkegaarden, og, da Monumentet fornøiede dem, at kalde Lærerne og andre af Gaardens Personale til at see det, hvorved det maaskee kom til at gjøre nok saa megen Virkning paa disse, som om de ei havde seet det førend ved den høitidelige Afdækning, ved hvilken der vare Personer nok tilbage, som da saae det første Gang. Den paafølgende Dag, den 11te September 1833, var ifølge de af Hans Excellence Skoleherren (man tillade mig dette gamle danske og gamle Herlovianer-Udtryk) skeete Anordninger, ligeledes en Feriedag for Skolen. Fremdeles var, da Hans Excellence ønskede, at denne Dag maatte blive en sand Høitidsdag for Herlufsholm, og efterlade Virkningen af en saadan paa Herlufsholms Ungdom, en Deel af Omegnens Beboere, deels med Hensyn til de venskabelige Forhold, hvori de havde staaet til Melchior, deels med Hensyn til de Krav, hvortil Erkjendtlighed synes at give Ret, indbuden til at spise ved Skolens Bord samme Dag, med Disciplene, Rector samt Lærerne og Stiftelsens øvrige Embedsmænd. Tillige var bestemt, at alle De, som længere fra maatte indfinde sig — og man havde indrettet sig paa Pladser til ikke ganske Faa — skulde indbydes. Fra Kjøbenhavn og andetsteds fra længere borte (f. Ex. fra Ringsted og Store Heddinge) kom ogsaa Adskillige, men Færre, end man skulde troet.

Talen holdtes af mig. Sangen var af Pastor Sophus Zahle, til en Melodie af Hostgildet, for at Toner, som havde været Melchior meget kjære, uagtet han ellers ikke var nogen stor Ynder af Musik, kunde gjenlyde paa denne hans Mindedag. Det fornødne Accompagnement dertil af Instrumental-

musik var arrangeret af Musiklæreren Hr. Brandt. Nogle Vers af Sangen bleve sjungne førend Talen, der holdtes i Gymnastiksalen i Enden af Skolebygningen; de to sidste Vers derimod bleve først afsjungne under Afdækningen ved selve Graven, efterat hele Forsamlingen — Taleren med den Afdødes Broder, Hr. Capitain Melchior, foran — havde begivet sig derud. Denne Deel af Høitideligheden endtes da paa den skjønneste Maade; thi ogsaa Monumentet forfeilede ikke at gjøre en Virkning, som maatte have glædet Konstneren, hvis han havde været tilstede. Ved Bordet blev der siden naturligviis udtømt en Skaal til den Afdødes Minde. Zahles smukke Sang, hvorved han erhvervede sig mange Herlovianeres Tak, vil man finde aftrykt bag efter Talen.

Forsiden af Monumentet, der er af Bremer Sandsteen, seer man paa det medfølgende Titelkobber, hvorefter man iøvrigt ikke vil kunne bedømme dets Details. Paa Sidefladerne ere anbragte, paa den ene Side en Ørn, som er slaaet ned paa en Hare, paa den anden en Løve, som har anfaldet en Hjort: begge Dele uden anden Betydning, end den, at Gravmindet er reist for en Naturhistoriker (see Slutningen af Talen). Monumentet er omtrent 3 Alen høit, og staaer endda paa en Jordhøi, der reiser sig en fuld Alen op over den øvrige Flade, og skjuler det murede Fundament til Monumentet, saa at Beskuerens Øie omtrent er i lige Linie med Navnet eller med det Øverste af Basrelieffet. Dette, der er af hvidt Marmor, er 15 Tommer bredt, 12 Tommer høit. Ved Foden af Graven, der er beliggende længere inde, end den Brorsonske Begravelsesplads, nærmest ved denne, og i lige Linie med Rækken af Gravene fra Kaas's af, staaer et Bøgetræ, der breder sig ud over Graven og hen over Monumentet, som er opreist ved den modsatte Ende af Graven. Tæt under Bøgetræet kunde Monumentet ei reises, deels fordi et saadant ei tør staae ved Fødderne af Liget, deels

fordi tæt under et Bøgetræ et Fundament, der skal gaae ned i Jorden, ei kan anbringes, formedelst Træets Rødder.

Paa Forsiden staaer følgende Indskrivt, der, skjønt den kan læses paa Titelkobberet, dog til Beqvemmelighed gjentages her:

Hans Bøchman Melchior
Herlufsholms
trofaste og nidkjære Søn,
Barndommens
muntre Ven og retsindige Leder,
Naturkyndighedens
varme og virksomme Befordrer,
satte Disciple og Venner dette Minde.

Paa Sidefladen til Venstre staae følgende Ord (af 2 Cor. 9, 6):
Hvo som saaer i Velsignelse,
Skal og høste i Velsignelse.

Paa Sidefladen til Høire:
Fød i Grenaa *)
den 14de Mai 1773,
Discipel paa Herlufsholm
fra November 1784 til October 1790,
Lærer sammesteds
fra Mai 1797 til hans Dødsdag
den 11te September 1833.

Melchiors forskjellige Ansættelser og Titler har man paa Gravstenen ikke villet angive. Den philosophiske Doctorgrad tog han 1801; naar han blev Overlærer, er af hans egen Herlufsholms Beskrivelse ikke at see; Titel af Professor fik han 1820. Egentlig ansat som Conrector har han aldrig været. Foruden hans Herlufsholms Beskrivelse (1822), hans de danske og norske Pattedyrs Naturhistorie (som nu er under Trykken) og hans Doctor-Dissertation: Comparatio

*) Hvor hans Fader var Præst.

inter commoda et incommoda educationis publicæ et privatæ*), haves endnu af ham et Indbydelsesskrivt til at bivaane Festen paa Herlufsholm for at celebrere Herluf Trolles 300de Fødselsdag (den 23de Mai 1816), indeholdende: Korte Efterretninger om Herluf Trolle og de fra Herlufsholms Skole dimitterede Disciple, samt — som jeg seer af den korte Nekrolog, der under 3die October 1831 var indrykket i Dagen (No. 235) — et Brev fra ham til Nyerup i Jens Kragh Høsts nordiske Tilskuer No. 21.

For Monumentet er til Hr. Professor Freund betalt 450 Rbdlr. Sedler. Udgifterne ved Indbydelsens Trykning, til Avertissementer, ved Lægningen af Fundamentet til Gravmindet og dettes Reisning, Sangens Trykning m. M. have beløbet sig til 27 Rbd. 76 Sk. Indkommet er en Sum af 498 Rbdlr. 81 Sk. (iberegnet det indsendte Sølv og Guld, forvandlet til Sedler). De Bidragendes Antal var, foruden de daværende Disciple, som indsendte under Eet, 98 (deriblant 5, som opholdt sig i Grønland, og fra disse allene kom 46 Rbdlr.). Et slutteligt Regnskab har jeg, tilligemed den fuldstændige Liste paa de Bidragende, indlagt til Eftersyn for Enhver hos Gyldendals og Reitzel. 21 Rbdlr. 5 Sk. ere altsaa blevne tilovers. Der er bleven meget tænkt paa at anvende disse til at beskytte Monumentet mod Veirligets Indflydelse om Vinteren. Men intet Apparat har man kunnet udfinde dertil, hvorved man kunde sikkre sig for at udsætte Monumentet for større Beskadigelse, deels under Opreisningen og Borttagelsen Efterog Foraar, deels ved at give en muelig Storm større Leilighed til at anrette Skade, eller Fugtighed til at samle sig, f. Ex. naar Monumentet blev omvundet af Maatter. Denne lille Pengesum ligger da hen. Foreløbig er betænkt, at Indskrivterne engang skulle udfyldes med Sort, og maaskee det hele Monu-

*) Om disse tre litterære Arbeider af Melchior er handlet i Talen.

ment engang overstryges med en fiin Oliefarve med Undtagelse af Basrelieffet, der da muligen kunde bestryges med en reen Olie, som kunde drikke sig ind deri; hvilket dog ei burde skee, saalænge Monumentet er nyt. Afværgelsen af den brændende Soels Virkning om Sommeren ovenpaa vedvarende stærk Regn er egentlig det Vigtigste. Hvad der til Monumentets Bevarelse kan skee, skal med Forsigtighed blive iagttaget.

Nu har jeg da kun at omtale den Mindetale over Melchior, som jeg hermed udgiver, men som ikke er holdt saaledes, som den her læses, hvilket man vel allerede vil slutte sig til af dens Længde.

Da det var afgjort, at jeg skulde holde en Mindetale over Melchior, meente jeg, at det turde være bedst, at gjøre et Forsøg paa, ved en nogenlunde individuel Skildring af ham, som han var i Liv og Færd, at lade et Billede af ham igjen opstaae for Tilhørernes Sjælsøie, og saaledes ret egentligen at tale til hans Erindring. Et Portrait af ham havde ikke været at faae; thi et Silhouet, som lignede nogenlunde, var kun for Den, som havde seet ham; hvad der ellers kom frem, lignede enten slet ikke, eller var dog for ufuldkomment, til at en Konstner, som ikke havde kjendt ham, deraf kunde gjøre Noget. Et Portrait i aandelig Forstand kunde man derimod føle sig opfordret til at give. Jeg kunde nu vistnok kun give det ufuldkomment, men jeg meente dog, at jeg maatte prøve paa det. Efterat jeg var færdig, læste jeg min Tale for een af hans fordums Disciple — og det een af hans nærmeste og kjæreste — samt for een af hans forrige Medlærere, som var og endnu er i Kjøbenhavn. Den Første var saa vel tilfreds, at han lod mig troe, at Forsøget turde være lykkedes ganske vel; den Anden hørte allerede med mere Kritik; men der blev dog ei Meget at rette. Ankommen til Herlufsholm den 9de September maatte jeg imidlertid snart erkjende, at min Tale var bleven for lang

til at holdes, som den var. Jeg udelod da, og trak sammen, og Talen varede nu ikke længere, end at Adskillige, som siden fik at vide, at den skrevne havde været større, meente, jeg ikke havde behøvet at gjøre den saa kort. Dem lovede jeg da nu ogsaa, at lade den trykke heelt, som den var skreven. Men mangen Bemærkning, jeg endnu strax samme Dag, især efter Middagsbordet, fik at høre baade til Bifald og til Indvending, indgav mig strax den Tanke, at arbeide videre, og gav mig allerede noget fornødent Forraad dertil. Mere fik jeg, da jeg, hjemkommen til Kjøbenhavn, talte med flere af Melchiors ældre og yngre Disciple om ham, lige til nogle af de yngste, ja angaaende visse Puncter saa at sige samlede Stemmer. Thi Skildringens Sandhed var og maatte blive Hovedsagen. Endelig sendte jeg den saaledes allerede paa ny gjennemgaaede Tale i Afskrivt til et Par Herlovianere. De, som saaledes have hørt Talen forelæses, eller have læst den, ville da, og deriblant da ogsaa Den, til hvem jeg sidst sendte den, idet jeg havde besluttet at lade hans nøiagtige Gjennemsyn og paalidelige Stemning baade i Henseende til den Afdøde og til mig være mit sidste Tilhold, ikke undres over at modtage den, ei blot med en Mængde i det Øvrige indarbeidede Tillæg, men og med visse Forandringer af det forhen Nedskrevne. Jeg har gjort Alt, for at jeg kunde levere et Arbeide, der saa meget, det var mig muligt, kunde svare til Det, jeg ønskede, det skulde være.

Men herover er da nu en meget lang Tid gaaet hen. Naar man vil spørge mig, hvi jeg har tøvet saa længe, saa kan jeg vel anføre, at over hine Manuscriptets Forsendelser til fjærne Steder gik lang Tid hen, at ligeledes Titelkobberet ikke blev færdigt, forend flere Maaneder efter September 1833. Men Dette er dog ikke nok. Thi hindret mig i at udgive Talen for et halvt Aar siden kunde det allene ikke. Hvad der opholdt længere, var at jeg, efterat have samlet saa Meget, som nu blev at lægge til Det, jeg havde, følte Nødvendigheden af at

bie, til jeg fandt Otium (Tid og Ro), samt Sindsstemning til, at komme tilbage i den hele Sjælens Sysselsættelse med Billedet af Melchior, hvori jeg havde levet, da jeg skrev Talen første Gang. Jeg maatte saa at sige bie, til jeg levede mig ind i den samme Tilstand igjen, og kunde lade den raade i mig og fylde mig paa Ny flere Dage uafbrudt. Kun saaledes kunde jeg være i Stand til at fuldende det Begyndte retteligen. Men den allermindste Muse lader sig lige saa lidet stevne, som den største, naar der ingen pressende Nødvendighed er. Herover gik da Tiden hen, til midt i denne Sommer; og siden kom endda Heden, som holdt mig i en lang Tilstand af Uoplagthed, for hvilken jeg, da Ferien var nær, holdt det for rettest at give ganske efter, hvori jeg ogsaa troer at have gjort Ret. Skjønt Talen var færdig og Trykningen begyndt, kom da Arbeidet i Staae. Andet kom senere ind imellem, og nu er det først, jeg minder mig selv om, at jeg dog ikke skulde have ladet dette Aars September indtræde, uden at den fandt Arbeidet færdigt og offentliggjort; men jeg maa nu dog nøies med at naae saa vidt, inden den gaaer til Ende. — Dette være da sagt til min Undskyldning hos Dem, som have ønsket at læse Talen, og som jeg har ladet vente saa længe.

Kjøbenhavn, den 3die September 1834.

Fr. Chr. Sibbern.

Det var dyb Gudsfrygt og from Kjærlighed til Fædrenelandet, som fremkaldte den Beslutning, der gav denne Stiftelse sin Tilvær, og dens høihjertede Stifter, dens ædle Stifterinde, have ikke undladt ofte og af inderste Hjerte at nedbede Herrens Velsignelse over den. Velsignelse er ogsaa i Aarhundredernes Løb mangfoldigen bleven den til Deel. Vel har den maattet prøve Jordelivets Vilkaar paa mange Maader, vel lære os de historiske Beretninger, som netop den Mand, hvis Minde vi idag høitideligholde, har givet os, at den stundom har været underkastet haarde Skjæbner; men de lære os tillige, at den tør lignes med en Mand i kraftig Alder, som vel kan have mangt et haardt Stød at kæmpe med, ja til en Tid kan bukke under derfor, men som snart reiser sig atter, og træder frem paa Ny med frisk Livsfylde. Træde vi ind paa disse Pladse, imellem disse Bygninger, hvor, omgiven af en frodig Natur, en frodig Ungdom rører sig, saa see vi end den gamle Klosterbygning at hæve sig herligst og anseeligst i Veiret; vi see, at det var den, hvorfra Alt gik ud, og det er endnu den, hvori Alt, hvad deri kan faae Rum, trænger sig sammen. Men vi see nyere venlige smilende Bygninger at klynge sig i Kreds trindt om den. Det Nye har ikke fortrængt det Gamle, og det Gamle har ladet Rum til det Nye. Og saaledes finde vi det og, naar vi see ind i Stiftelsens Indre. Til en ærværdig Fortid har en frisk og virksom Nutid knyttet sig, for at en i sin Grundvold fast, i sin Udfold=

ning livelig Fremtid kan udvikle sig deraf. Den hellige Lovsang, som gjenlyder Morgen og Aften, minder om, at den fra Fædrene nedarvede Gudsfrygtens Aand skal hvile over denne Stiftelse forst og sidst, og at Herlufs og Birgittes Sonner tidligt skulle indvies i de Folelser, som forst og sidst rorte sig i disse Ædles Hjerter. Men see vi ind i Læresalene, da finde vi ikke blot dem at være nye; ogsaa i Læregjenstandene og Læremethoderne er meget Nyt, som Tiderne nu fore det med sig. Ogsaa her maatte det friske Nye knytte sig til det grundfaste Gamle. Skulde Herluf Trolles Stiftelse holde ud i Tiderne, saa maatte den og gjore Fremskridt med Tiderne. Den vil da og fremdeles, saa haabe vi, staae fast, og vil gaae fremad, som Tiderne ville fordre det. I denne Forvisning ville vi leve; og er der nogetsteds Mangel eller Brost, da ville vi ei forsage. Hvad der forhen er skeet, tor vel skee fremdeles, at der med Betænksomhed bliver overveiet og holdet til Raade, at der med Kraft bliver handlet, indtil den forrige fulde Styrke vindes igjen. Jeg tor vel netop paa Melchiors Mindedag udtale saadanne Ord; thi vistnok var han, under de mange Skjæbner, dette hans kjære Herlufsholm havde at udholde, ofte misfornoiet; men altid talede han dog som Den, i hvem der er Drivt til at handle, og altid handlede han, som Den, der lever i Tillid til Livet og til Menneskeheden, og i saadan Tillid lever og handler Enhver, som handler med Kraft. Sporge vi om det Vigtigste, sporge vi om Frugterne, da see vi, at dette Herlufsholm bestandigen vedbliver, at sende Ynglinge til Hoiskolen, hvoraf det har Glæde og Ære.

Men overveie vi, hvad der horer til de forste og væsentligste Velsignelser for en saadan Stiftelse, da maae vi dertil allerforst regne Dette, at der derhen komme Mænd, som leve og virke for den, aarvaagen og forstandigt, varmt og kjærligt, og utrættelige til alt Godt. Hvor meget denne Velsignelse er bleven Herlufsholm til Deel, maa vel denne Dag levende minde os om; thi, som vi maae erkjende, at det Liv, som Melchior hengav til at leves for dette Sted, paa mange Maader var til sand Velsignelse for det, saa kunne vi ikke i Tanken gjennemlobe de mange Aar, han her levede, uden at maatte sande, at saadan Velsignelse igjennem flere ypperlige Mænd rundeligen er falden

i denne Stiftelses Lod. Men hvad jeg dernæst strax maa føie til som Noget, der er en høi Velsignelse for en Stiftelse, som denne, er Dette, at der hersker en god Aand; og en god Aand har i mange Aar hersket paa Herlufsholm. Det maatte den med Glæde blive vaer, som kom hertil, og saae ind i den hele indvortes Forfatning; det maa Den vide og bevidne, som i mange Aar har kjendt dette herlige Sted.

Denne gode Aand spores i Meget. Men Eet er der, hvorved min Betragtning især skal dvæle i dette Øieblik; Eet, som er saa glædeligt for den Beskuende, som mærkeligt for den Betænkende. Hvo har ikke fra sin Barndom af hørt Fædrenelandskjærligheden prise? Hvo maa ikke føle, af hvilken Betydenhed det er, naar det hele Fædreneland gjenlever i hver enkelt Borgers Bryst, og naar Alt, hvad der vedrører dette store Hele, bevæger ham, som traf det hans eget inderste Selv? Men som nu dog Enhver midt i dette store Hele har denne og hiin mindre Kreds, som han i Særdeleshed tilhører, og for hvilken hans Hjerte slaaer med en særdeles Varme, saa finde vi, at Herlufsholms Sønner, hvor de saa drage hen, vide om Landene, og hvor lange saa Tiderne ere, som henrandt, siden de forlode dette deres Barndoms aandelige Fostersted, vi finde, at de hænge ved Herlufsholm med en Kjærlighed, som var det dem et fælleds mindre Fædreneland midt i det store Fædreneland. Hvor lyder ikke det Navn: Herlovianer tiltrækkende i enhver Herlovianers Øre? hvor er det ikke, som var det Signalet til at knytte sig til hinanden, naar den ene Herlovianer mødes med den anden, fjærnt eller nær, saalænge der endnu er Sjæle-Ungdom tilbage hos dem? I Sandhed denne Herlovianer-Følelse maa vel kaldes den Betænkendes Opmærksomhed værd; thi denne Deeltagelse vidt omkring blandt Herlovianerne, denne Tiltrækning, som Alt, hvad der minder om dette Sted, udøver paa dem, er vist ikke af ringe Betydenhed med Hensyn til den gode Stemning, som her paa selve Stedet er at vedligeholde. Fra hiin Aand, som bevæger de Fjærne, gaae som Strømme af Livsluft ud, til Næring og Qvægelse for det Liv, som flammer i de Nærværende.

Men er der Nogen, hvem vi med al den Vægt, vort Hjerte lægger i Ordet, maae kalde en Herlovianer, saa er det ham, hvis

Minde vi i Dag høitideligholde. Ja, naar hiin Herlovianer-Følelse, jeg nævnede, er os dyrebar, har da ikke netop han været Den, som især ved sin hele Virken og Leven har oplivet, udbredt, fastnet den? Holdt han ikke fjærnt og nær et trofast Venskabsforhold vedlige med mangfoldige af sine fordums Disciple, saavelsom af sine fordums Medlærere, et Venskabsforhold, som altid var rede til at vise sig i Gjerning? Var det ikke ham, som til alle Tider — jeg kunde sige baade Nat og Dag — tog imod enhver som Gjæst ankommende Herlovianer, som man tager imod en gammel god Bekjendt? Var det os ikke, hvor vi mødte ham paa vore Veie, i Hovedstaden eller andensteds, som om vi saae Herlufsholm selv for os? Og hvor meget virkede han ikke til det Samme ved den Deeltagelse, hvormed hans Herlufsholms Beskrivelse ventedes, forend den kom, og modtoges da den kom.

Om ham altsaa, om Herlovianeren, den trofaste og nidkjære Herlovianer, Hans Bochman Melchior, skal jeg tale i Dag, paa denne Dag, da han for to Aar siden endte den Række af Aar, som han saa ganske havde levet for dette Sted, der hans hele Liv igjennem var Gjenstanden for hans fuldeste Hengivenhed. Han havde levet sig ind i denne Kjærlighed fra sin tidlige Barndom af, medens han i 6 Aar var Discipel her i Skolen. Det blev ham derpaa, da han naaede de Aar, at den unge Mand, efter fuldendt Forberedelse, skal træde ud i Verden, for at virke, det blev ham da forundt at vende tilbage til dette samme Sted, for at virke for det. Herom samlede sig nu hans trofaste Iver, og han forblev her og virkede for denne samme ene Gjenstand, trolig og gjærne, sit hele Liv igjennem, i 34 Aar. Og det ikke fordi han her sattes ind i en anseelig Stilling, eller fordi her gaves ham betydelige Livsvilkaar, hvad Livets udvortes Goder angaaer. Han fandt her kun saadanne, som hans Kjærlighed til dette hans Herlufsholm maatte give Glands, Tiltrækning og Betydenhed. Hvad han derimod kaldtes til nærmest at udrette, det udrettede han fuldkomment. — Det blev hans nærmeste og første Kald at underviise i en Classe af Videnskaber, som forhen ikke havde været Gjenstande for Underviisningen i de lærde Skoler. I ingen Skole

blere de tilsammentagne lærte i et større Omfang, end her, uden at der toges et uforholdsmæssigt Antal Timer til dem; og de Disciple, som gik herfra, vare i disse Videnskaber saa vel underviiste og dannede, at de ikke blot følte den gode Virkning deraf for deres nærmeste akademiske Aar, nei, at de kunde have Godt deraf deres hele Levetid. Men saa stor en Deel, end Dette var af hvad han var for Herlufsholm, saa var det dog kun en Deel deraf. I alle Henseender følte han Trang og Drivt til at virke for dette hans kjære Hjem, og paa mange Maader virkede han til Bedste for det, paa mange Maader bar hans Stræben og Virken Frugt. Saa at vi vel paa denne Dag for to Aar siden kunde have sagt til ham: „Ja! Melchior! Du kan døe, thi Du har levet. Efterretningen om Din Død vil, som et elektrisk Slag, gaae igjennem alle Dine Herlovianere. Med Forbauselsens Udtryk ville de Ord: „Melchior er død" gjenlyde fra Mund til Mund iblandt dem. Men det Udtryk, hvormed de ville udtale dem, vil vidne om, hvad Du var dem. Og hvad Du var Dem, vil nu med dobbelt Kraft reise sig op i Deres Sjæle. Nu vil Din Personligheds inderste og bedste Gehalt, som den gik igjennem Dit hele Livs altid redebonne og nidkjære Virken, nu vil den træde heelt og reent ud for Dine Efterladtes Øie, og naar Du ikke mere er blandt dem i Tiden, vil Du dobbelt leve for dem i Erindringen!"

Netop paa denne Dag ville vi da høitideligholde vor Melchiors Minde; dog ei som med en Sorgefest, nei, med en Mindefest, der har sit Glædelige. Der har i Aarhundreder hersket det Sind og den Skik i Christenheden, at man høitideligholdt en dyrebar og hellig Mands Dødsdag som hans aandelige Fødselsdag. Da paa denne Dag for to Aar siden Melchior gik bort i Døden, da gik han for os over i Mindets, i Historiens, i det Ideens Rige, som er et Gjenfødelsens Rige for alle Dem, det optager. I Historiens Rige sagde jeg; thi dette Herlufsholm har i Sandhed sin Historie, og hvo der lever i den, han lever i Danmarks, han lever i Tidens Aarbøger.

Men idet jeg nu skal tale om ham, fordølger jeg ikke, at det er Taknemmelighedens Stemme, som vil blive hørt. Jeg kom som

Discipel til dette Sted Aaret efter, at han var kommen hid som Lærer; jeg veed derfor af glædelig Erfaring, i skjønne herlige Dage i min Barndoms og første Ungdoms Liv, hvad han var for den ankommende, for den til Bistand trængende, for den sig udviklende Discipel, og de Følelser af Hengivenhed for ham, som dengang dybt næredes hos mig, bevarede deres Virkning mit hele Liv igjennem, medens jeg bestandigen vedblev at bevare den bedste Venskabsforstaaelse med ham, og ofte besøgte dette Sted. Jeg skulde ikke heller have turdet tillade mig at føre Ordet her paa denne Dag, dersom jeg ikke deelte de mange ham af Hjertet hengivne Herlovianeres Følelser for ham. Enhver her ankommende Discipel, enhver tiltrædende Lærer, og hvo som ellers kom til dette Sted, for at leve og virke her, fandt i ham, naar intet ganske Særdeles traadte imellem, en beredvillig Hjelpsomhed, en til alle Sider opmærksom Understøttelse. Naar det gjaldt, var han en ivrig, paapassende, altid bered Ven for sine Venner, dem han havde mange af; hans Følelse for dem var meest levende i Virksomhed, og derfor var han let og snart færdig til at overveie, tale og skrive for dem, hvor han øinede Noget, som kunde fremme dem i Det, de søgte. Taknemmelighedens Stemme maa da vel være den, som fører Ordet i Dag. Thi den vil ikke fortrænge Sandhedens. Ikke heller kan der fattes mig Grund og Stof nok til glædelig Omtale; thi hvo der paa saadan Maade var saa Meget for saa Mange, han maa i Sandhed have været Meget. — Men af den erkjendtlige Discipel, af den skjønsomme Ven, er det især at fordre, at han skal skue ind til Det, som hørte denne mærkelige Mands indre og hele Tilværelse til, at han skal adskille det fra Det, som blot tilhørte det ofte forvirrende og blindende Øieblik, og at han igjennem dette skal kunne trænge ind til hiint, som til den rette Kjærne.

Men ville vi nu stille os ham for Øie, som han var i sit hele Væsen, ville vi betragte hans Personlighed fra det rette Standpunct, da maae vi gaae tilbage til den Tid og den Tids Aand, i hvilken den Periode af hans Liv faldt, som dannede ham til Det, han blev. Dog! til ret Opklaring maae vi endnu gaae noget længere tilbage. Tænke vi os da ind i Tiderne, som de vare for et hundrede Aar siden,

saa see vi Christendommen da endnu at herske i Gemytterne paa gammel Viis; man sporer overalt, at man er i et christeligt Samfund af det Slags, som Reformationen saa kraftig fremkaldte; Alt bærer endnu Præg deraf, Alt bærer Vidne derom. Men efter Midten af det forrige Aarhundrede see vi denne Tid efterhaanden at fortrænges af en anden, hvori en ganske anden Aand begynder at tale. Det hører ikke herhen at nævne Alt, hvori den store Forskjellighed lægger sig for Dagen. Kun Noget deraf maa jeg her hæve frem. De moralske Forestillinger undergik en stor Forandring, ei hos visse Granskere allene, men i Gemytterne i det Hele. Det egentlige Christelige trængtes tilbage i Sjælene; istedetfor at forhen den Tanke herskede, at man skal gjøre det Gode, fordi det er Guds Villie, og hvad Ens eget Vel angaaer, lade sig sin Saligheds Sag være magtpaaliggende, tænke paa sin Sjæls Frelse, og leve med det andet Liv for Øie, saa traadte nu efterhaanden den Forestilling frem, at vi skulle gjøre det Gode, fordi det er til vort eget Bedste, og dette Bedste søgtes især i et naturligt sundt og godt Velbefindende, efter de jordiske Forholds og Vilkaars Medfør. Livet paa denne Jord toges især som Livets rette Hjem, og eget Velvær blev stillet op som Hovedsagen; skjønt de blide og velvillige Følelsers Virksomhed ansaaes for det væsentligste Stykke deri. Men imod en saadan for Moraliteten efterhaanden slappende Sindsretning, reiste sig senere, henimod Aarhundredets Slutning, en mandigere, kraftigere Tænkemaade. Igjennem Philosophen Kant udtalte den sig især med Styrke; dog kom den til Mange, og blev kraftig i Mange, som ikke videre gave sig af med hans eller med nogen Philosophie. At Pligten skulde gjøres af reen Agtelse for Pligt allene; at man, for at bringes til at gjøre det Gode, ikke behøvede Andet, end at erkjende, at det burde saa være: Dette var den Lære, som nu trængte sig frem. Hverken i et Høiere forlangte man en Støtte, eller i et Lavere et Motiv. — See vi nu hen til disse den rene Pligts og Pligtfølelses Mænd, til disse det kraftige Forstands- og Fornuftriges Talsmand, og hvad der fra dem gik ud, saa see vi, at disse maatte især være de Tidsalderens Mænd, til hvis Kirke, saa at sige, vor Melchior i sin kraftigste Ungdom maatte føle sig dragen hen, om han

end uden Tvivl aldrig gik ind i deres Philosophie; med dem maatte hans hele Charakteer bringe ham til at dele Overbeviisning. Her maatte hans Tro finde sit Hjem. Her maae vi søge den Himmel, til hvilken han skuede op.

Men ret finde vi først den Plads, hvor vi have at stille ham hen, naar vi af hiint det forrige Aarhundredes sidste Halvdeel udhæve et andet Hovedpunct. Vilde end i hiin Tid Mange gjøre Omsorgen for det egne Vel her paa Jorden til Grundvolden, saa er det dog ei overeensstemmende med Menneskets Natur, især ei i den Folkestamme, hvortil vi henhøre, at han skulde lade Alt i sin Stræben og Handlen dreie sig om ham selv. Vor Natur driver os til at meddele; vi begjære noget Andet, end os selv, at leve for. Man maa, saa meget man vil, prædike den Lære, at vor egen Lyksalighed er Det, for hvis Skyld vi skulle gjøre Alt, hvad vi gjøre; man maa, saa meget man vil, opstille den som det Maal, vi stadigt skulle have for Øie: en saadan Lære følger vor Natur ikke: den driver os til at leve i et større og for et større Heelt. I tusindeviis see vi Menneskene, saasnart de opflammes ved en Idee, at glemme sig selv i den Gjenstand, som fylder deres Sjæle; i tusindeviis see vi Beviserne for, at Mennesket føler en dyb Drivt til at leve i og for Det, som skal komme, ikke ham selv, men Andre tilgode, om vi end vistnok maa tilstaae, at det hører til det Sjeldnere, at denne Drivt kommer til at herske i et Menneske med den Grad af Kraft og Styrke, hvori den herskede hos vor Hedengangne.

I denne Henseende møde vi nu, i Tiden fra det forrige Aarhundredes Midte af, det Mærkelige, man kunde vel sige det Underfulde, at jo mere Tanken paa Christus og hans Rige trængtes tilbage i Sjælene, ja hos de Fleste efterhaanden svandt hen i Intet, desto mere syntes Følelsen for hver Mindste blandt Dem, han har kaldet sine Brødre, at stige, desto mere levende blev Iveren for at tale og handle til Bedste for Dem, som syntes meest underkastede Tryk og unaturlig Tvang, og at opløfte dem til en renere, friere menneskelig Tilværelse.

Men to Classer af menneskelige Væsener vare der, til hvis Bedste den opvakte og udvidede Menneskefølelse især begyndte at virke. Det

var de laveste Folkeclasser, dog især Bonden, som, dyrkende Jorden, i forknet Forfatning, syntes lidet at nyde Godt af Jordens Frugter; og det var dernæst Bornene, som syntes at kunne og burde føres til at leve og aande i et friskere Element. Det er den naturlige menneskelige Frihedsfølelse, vi her møde; men vi see den her i sine meddelende Virkninger. Det var ikke sig selv, det var de Andre, som den sig selv i sin Frihed følende Tænker, den sig selv i sin opløftede Stilling følende adelige og fyrstelige Mand arbeidede paa at forskaffe Frihedens Goder. Men til denne Frihedsdrivt knyttede sig en ret virksom pædagogisk Drivt. Saa maa jeg kalde den; thi ei blot Barndommens, ogsaa Almuens Opdragelse, Dannelse, Udvikling lode de mange priselige Mænd sig være med Alvor magtpaaliggende. Men sætte vi os nu ind i, hvad hine Tider i disse Henseender vare og fremkaldte hos de Bedre og Bedste, da møde vi her vor Melchior igjen med al hans Tænkemaade og Handlemaade. Han var indtil sine sidste Dage en Mand fra hine Tider, og han var som en af de bedste blandt hine Tiders Mænd. For Bonden kom han kun leilighedsviis til at handle, men altid følte han levende for ham, og viiste det i Gjerning, hvor Leiligheden var; og de Forhold, hvori han kom, da han kaldtes til at deeltage i Godsets Bestyrelse, fremkaldte den endda ei saa sjeldent i de senere Aaringer. For Barndommen derimod kaldtes han til at leve og virke ganske og aldeles, og han levede og virkede for den med Liv og Sjæl, i hine Tiders paa eengang frie og strenge Aand. Besjælet af de Ideer og Anskuelser, som Tidsaanden — friere og omhyggeligere — havde fremkaldt, og bragt mange af Tydsklands Pædagoger deels til at udtale med Varme og forfølge med Iver, deels til at sætte i Værk og bringe til Udførelse, gjorde han tidligt et Hovedstudium af Pædagogiken, og de derhen hørende Skrivter udgjorde i de første Aar, han var Lærer paa Herlufsholm, en anseelig Deel af hans dengang ellers vistnok kun lille Bogsamling.

Men som han tidligen varmt tog Deel i sin Tids Bestræbelser i denne Henseende, deelte han lige saa tidlig en anden Stræben, som ogsaa var traadt kraftig og livelig frem. Ved Siden af hiin Menneskefølelse, hiin Menneskefriheds- og Menneskeomsorgs-Følelse, udvik-

lede sig, fra det forrige Aarhundredes Midte af, en friere og friskere Sands for Naturen og en drivtig Stræben til at virke for Naturvidenskabernes Udbredelse. Hine Mænd følte levende den store Vigtighed af, at lade Naturens Underfuldhed i Stene, Planter og Dyr oplade sig for den sig udviklende Ungdom, og at gjøre den bekjendt med Naturens Love, og de vare varme i deres Iver for denne Sag, som i deres Iver for hiin anden. Hos Mange stod en dyb religiøs Stemning i nær Forbindelse hermed, idet de meente, at de burde lede den opvakte og modtagsomme Barndom til at erkjende og beundre Skaberen i Skabningen. Andre holdt sig til den livelige Natur allene, som vores Melchior, hvis Lyst og Glæde det var at følge Naturen i alle dens livfulde Yttringer, især i Dyreverdenen og i Barneverdenen. Men hertil kom hos ham tillige, ved en lykkelig Forening, hvad der just ei altid er forbunden dermed, en ægte Sands for Mathematik, en sand Gave til deri at være Lærer efter den strenge Euklidiske Methode. Thi var han end ikke i den Grad Mathematiker, som han elskede og dyrkede Physik og den beskrivende Zoologie, og hørte det ham derfor maaskee ikke til at danne egentlige Mathematikere*), saa hørte det ham derimod aldeles til, at underviſe saaledes i Mathematik, at denne Underviisning maatte blive af den Forstanden skjærpende og dannende Virkning, for hvis Skyld med Rette Mathematikens Studium anprises, og at hans Disciple maatte faae den rette Tact for det Mathematiske. Thi at det faste bestemte Begreb i al sin Stringents maatte træde klart ud, og Beviserne ikke fattes Noget i Skarphed, det arbeidede han ikke blot paa, det holdt han ikke blot over — han udrettede det ogsaa hos alle Dem, som ikke alt for meget manglede den naturlige Sands herfor. Han havde altsaa som Mathematiker netop Det, hvad man hos Skolemanden først og fremmest ønsker.

---

*) I sit Testament nævner han — i Anledning af en Bestemmelse, han gjør i Henseende til de Doubletter, som Herlufsholms Bibliothek maatte erholde ved Indlemmelsen af hans Bibliothek deri — blot Physik, Naturhistorie og Pædagogik som sine „Yndlingsvidenskaber."

Men alt Dette, hvad der i saa mange Henseender dannede sig i hans Indre, det samlede sig nu her i en Individualitet, gjennem hvilken det ikke kunde Andet, end blive frugtbringende for Mange paa den meest umiddelbare Maade. Thi han var energisk og iverig af Natur, kraftigt stræbende til at faae udrettet og sat igjennem, hvad der var ham magtpaaliggende. Hans hele Natur drev ham til det Praktiske; hans Følelse for en Sag var Virksomhed for den. I hvad han besluttede og foretog sig, var han iverig og udholdende.

Men idet vi nu see denne Kyndighed og Dygtighed, denne Drivt til at handle og udføre, denne Nidkjærhed og Trofasthed finde en herlig Gjenstand, hvorom den sammentrænger sig, paa Herlufsholm, maae vi nu atter see hans Liv fra en historisk Side. Det var i et betydningsfuldt Tidspunct i denne Stiftelses Historie, at han kom hertil, og det viiste sig snart, af hvilken Indflydelse det var, at netop en Mand, som han, kom her. En indgribende, vigtig og væsentlig Hovedforandring i de lærde Skolers hele Indretning i Danmark forberededes, og skulde efterhaanden gaae for sig. Udenfor Hovedstaden blev Herlufsholm det første Sted, hvor den nye Tingenes Orden, — hvis Fortrinlighed fremfor den forhen bestaaende, og hvis Godhed i og for sig længe var erkjendt, — traadte i Live*). Hovedsagen var, at Underviisningen udvidedes til flere Gjenstande, og dernæst, at hver Lærer fik sine egne Fag, sine egne Videnskaber eller Sprog, at underviise i igjennem hele Skolen. Dette Sidste satte tillige Lærerne i det Hele i et andet Forhold til Disciplene i den øverste Classe, den da saakaldte Mesterlectie, end det Forhold var, som forhen havde fundet Sted. Men denne Forandring maatte da nu ogsaa kunne benyttes til Bedste for den hele disciplinariske Forfatning. Men naar en saadan ny Tingenes Orden skal gjennemføres, og Tidspunctet tillige maa benyttes, for at en Skole i det Hele derved kan komme i en bedre indvortes Tilstand, saa er det af stor Vigtighed, om der finder sig en Mand, som føler Drivt i sig til at maatte være — som er bered til at ville være — og som har Kraft til at kunne være — overalt

*) Man see Melchiors Herlufsholms Beskrivelse Pag. 293.

ilstede med sine Øine og med sine Tanker, til saa at sige overalt at være paa Færde og i en viis Grad at handle, som om han var Eet og Alt. Virkelig et saadant Factotum kan i en saadan Tid behoves, og er næsten uundværligt. Man tillade mig dette Udtryk. Hvad vil det i denne Sammenhæng sige? Mene vi ikke derved en Mand, som, medens han har sit særdeles Kald, dog driver det fælleds Anliggende, som var det hans eget personlige Foretagende, hvori han da med Liv og Sjæl giver sig hen. Saaledes levede Melchior fra først af for Herlufsholm, saaledes kom han i Gang med at leve for det: hans Charakteer, hans hele Natur drev ham dertil. Men ikke mindre dreves han dertil ved Forholdene og alt det Opfordrende, de for ham maatte indeholde; hvortil kom, at han, som havde været Discipel paa dette samme Sted, og som for ikke mere end 7 Aar siden havde forladt det, ganske anderledes levende, end Andre, maatte føle og vide, hvad her var at gjøre, og hvor vigtigt det var at gribe ind. Det var ham siden uvant, det var ham imod, han var som rykket ud af sin Bane, naar det ei længere tilstededes ham at virke og leve som et saadant Eet og Alt. Ikke altid tænkte man da paa, hvor Meget der i sin Tid vel turde være bleven ikke fort til Ende, hvor Meget være bleven staaende paa Halvveien, hvor Meget slet ikke paatænkt, dersom denne Drivt aldrig havde været i ham.

Men idet jeg herved kommer til at tænke paa, hvorlunde denne Mand, — der dog saaes i saa venskabelige Forhold til saa saare Mange, der ved utallige Leiligheder viiste hiin ham saa egne Beredvillighed til at hjelpe og tjene og gjøre Andre Noget til Behag og Fornøielse, og der overhovedet i sit hele Væsen havde noget Cordialt — hvorlunde han dog ikke kunde gaae sit Liv igjennem paa det lykkelige Herlufsholm, uden megen Strid, vælde mange Betragtninger ind paa mig. Skal jeg med faa Ord sige, hvori det laae, saa var vel Grunden denne, at netop det Samme, som satte ham i et saa godt Forhold til alle hans Herlovianere og til saa mange Andre, ogsaa netop førte med sig, at han maatte være en Mand, som ikke kunde Andet end kæmpe paa det Kraftigste for sine Grundsætninger og Overbeviisninger. I begge Dele saae man Energien i hans Natur.

Iøvrigt laae det vel ganske i Sagens Natur, at i saa Henseende Forholdet i det Hele maatte danne sig anderledes med Hensyn til Dem, som vare hans Disciple, og Dem, der havde været det, end til Andre. Af hine var han i Almindelighed meget afholdt, først som en Fader, siden som en faderlig Ven. Ja man tør vel sige, at i Almindelighed baade Disciplene i Skolen og de fordums Disciple hang ved ham med en sjelden Kjærlighed, en Kjærlighed, liig den, og nøie sammenhængende med den, hvormed deres Hjerte hang ved Herlufsholm selv. Vel skeede det undertiden, — saa er det sagt mig — at, naar Disciplene hørte op at kunne henregnes til Børnenes Classe, og skrede mere frem i Alder og Udvikling, at der da kunde indtræde spændte Forhold imellem ham og mangen Enkelt iblandt dem. Han kunde maaskee ikke høre op med at see Børn i dem, medens han dog ei længere fandt dem beredte til at lade sig betragte som saadanne. De vidste maaskee ei heller at tage sig rigtigt i de nye Forhold. Dog er det vist langt fra, at, hvad jeg her, for troligen at følge de mig givne Beretninger, ei har villet tilbageholde, har fundet Sted med Hensyn til Fleerheden af de ældre Disciple. Det fandt uden Tvivl kun Sted med et vist Slags Individer iblandt dem, og derfor gaves der vel mange Aaringer, hvori slige Spændinger aldeles ikke formærkedes. Idetmindste have flere fordums Disciple af ham fra ganske forskjellige Perioder, Yngre og Ældre, som jeg har adspurgt om denne Sag, tilkjendegivet mig, at de dog ikke havde mærket noget Sligt, hverken hvad dem selv eller deres Jevnaldrende angik. Men hvordan saa hans Forhold til visse Disciple var, saa, hvad de skulde lære, lærte de godt og tilstrækkeligt, og de erkjendte og følte det, og naar de nu havde forladt Herlufsholm, naar han nu, som han i flere Aar gjorde, havde fulgt dem til Høiskolen, for at være dem nær og tilrede med Hjelp under deres første Prøvelse her, og naar de saa kom tilbage igjen til dette deres Barndoms elskede Hjem, — hvilket mange af dem gjorde — hvor var han dem da den livelige, muntre Ven, der glad modtog dem, hvor følte de dem da dragne hen til ham. Og kom han atter til Hovedstaden, saa bleve bestandigen Herlovianerne ogsaa her de, han meest tænkte paa. Med mange af Disciplenes Forældre knyttede han

venskabelige Forbindelser; hans fordums Disciple vare nu hans kjæreste Besøg; med dem færdedes han; i deres senere Livsskjæbner deeltog han paa mange Maader virksomt og handlende. Virksom Ven, naar det gjaldt, var han overhovedet for sine Venner — jeg maa gjentage det. Han var, hvad Göthe saa udtryksfuldt kalder zuthätig. Dertil var han mere velgjørende, end man maaskee troede; thi af Alt, hvad han gjorde, var der Intet, der mindre kom for Dagen, end naar han gjorde Vel.

Endnu maa jeg her ikke forglemme hiint cordiale Du, hvormed han lod sig kalde af alle Disciplene. Han indførte Dette, da han havde været Lærer en fem til sex Aar, nogen Tid efterat jeg havde forladt Skolen. Muligt, at et Øieblikś godmodige Fyrighed kan have bragt ham dertil; jeg veed det ei; men selv, om saa har været, have dog sikkert Pædagogens Grundanskuelser ligget til Grund. Han satte sig, ved dette ene lille, men meget betydende Ord, i et Forhold til sine Disciple, eller rettere han lod ved dette Ord et Forhold blive udtrykkeligen tilkjendegivet, som især maatte lade de Nysankomne og overhovedet de Mindre føle, at i ham skulde de søge og finde ei blot Læreren, men den nærmere Fortroelige, mod hvem de skulde være ligefremme og frie; ja i Fritimerne den faderlige Legekamerat.

Men anderledes, end til hans Disciple, har vel Forholdet let kunnet blive med Hensyn til Dem, med hvilke han skulde virke i Forening, saa og til Dem, til hvilke han stod i et Forhold af Underordning. Her indtraadte ei sjeldent haarde Collisioner; især naar han, der ofte ikke var lidet stiv, traf sammen med Saadanne, som egsaa vare tilbøielige til at være det. Da maatte man især betænke, at han i det Hele var af det Slags Mænd, som i høiere Grad, end andre, give Anledning til at bemærke, hvor nøie dog ofte de Egenheder hos en Mand, som ere os til Besvær, hænge sammen med de Egenskaber hos ham, hvis Godhed vi høiligen maae prise. Ingen saae og følte Dette vel mere, end hans fordums Lærer, hans mangeaarige Medarbeider, vor ædle, elskede Brorson, der dog meest, baade som aldrende Mand og som den bestandigen medindviklede Rector, maatte føle Besværligheden ved de ofte slemme Collisioner, som opstode. Naar vor

fortræffelige Brorson viiste Melchior saa stor en Feielighed, med alt det, at Melchior ikke var af det Slags Mænd, han især holdt af, og med alt det, at Brorson stundom kunde yttre sig meget bittert om Melchior, saa tro man kun ganske sikkert, at det for en stor Deel var, fordi han, der elskede sine gode Disciple saae heiligen, noksom saae og følte, at, hvad Melchior var for Disciplene, idet han, som en ægte frisk og livelig Boerneven, paa mange Maader erstattede dem det fædrene og mødrene Huus, det havde Ingen været, det vilde ei let Nogen kunne atter blive for dem; men at Den, som paa saadan Maade i saa høi en Grad gjorde Mere, end han var ansat til, ham maatte der vel tilstaaes mere Raadighed og Herredømme, end der maaskee ellers kunde tilkjendes ham ifølge hans Stilling. I eet vigtigt Punct harmonerede desuden Begge: i deres Begreb om Rectorværdigheden. Melchior havde høie Tanker om den, og ansaae det for vigtigt at haandhæve og overholde den, og Brorson havde Følelsen deraf saa umiddelbart i sig, som Noget, der forstod sig af sig selv, at, hvor det gjaldt at være Rector, viiste han sig uden Betænkning, talede og handlede, som Den, der haver Myndighed. I Begge saae man i denne Henseende Mænd fra den gamle Tid og med den gamle Tænkemaade, saa meget som de ellers saaes at tilhøre forskjellige Tider, idet man let blev vaer, at den Enes akademiske Livsperiode var falden efter Aaret 1789, den Anden derimod en Tid lang havde været Mand, forend med dette Aar Omvæltningerne i Europa begyndte*).

Iøvrigt maa man hos Mænd af Melchiors Art og Natur betænke, at, naar vi ofte kunne føle os kaldede til, ja nødte til at stille os imod deres Eensidigheder, saa turde atter de være til i Verden, for at holde vore Eensidigheder Stangen. Jeg mener, at Mænd, som Melchior, maa selv Den have mangen Anledning til at prise, hvem de ei sjeldent ere faldne til Besvær.

---

*) Da Brorson sidst i Aaret 1784 ankom til Herlufsholm, som ansat Conrector, havde han Melchior med sig som en Discipel, der havde faaet Plads i Skolen, og først 6 Aar efter blev Student. Deraf kan Alders-Forholdet imellem dem sees.

Uden Lidenskabelighed kan en saadan Charakteer, en saadan Driftighed og Iver, overhovedet ikke let være, og Melchior, hos hvem Fyrigheden ved mange Leiligheder var øiensynlig, havde ogsaa sin Andeel af Lidenskabeligheden. Kun tænke man ei, at Lidenskabelighed ikke kan være uden Hidsighed og et opfarende Væsen. Dette sidste havde Melchior ingenlunde. Det vilde ogsaa have contrasteret alt for underligt med hans Lyst til at ville udtrykke sig med en vis logisk Nøiagtighed, samt at ville, enten det saa var i selskabelig Samtale, eller i haarde Sammenstød, explicere Alt, endog Det, der meest forstod sig af sig selv, hvilket han iøvrigt ikke kunde gjøre uden langsomt, formedelst noget vist Stammende i hans Tale. Hans Naturs og hans Grundsætningers hele Tendents førte ham til at ville vise sig kold og sindig, selv under heftige Optrin; og han ansaae sig vist ofte for Den, der handlede med Kulde og Rolighed, ja i en vis Forstand handlede han ofte virkelig ogsaa dermed, idetmindste paa en vis afmaalt Maade, medens dog Lidenskabeligheden virkede og arbeidede i hans Indres dybere Grund, og havde mere Andeel i Handlingen, end det skulde synes. Kun vilde man gjøre ham megen Uret, om man vilde troe, at den kom fra en egentlig egoistisk Grund. Egoist var han langt fra at være. At handle med Stringents efter erkjendt Grundsætning var egentlig Melchiors Villie og Hu i alle vigtigere Anliggender. Men selv Grundsætningens roligere Forfølgelse kunde hos ham blive haard og virke eensidigt. Mangen haard Kamp med Foresatte, Medarbeidere, Undergivne kunde da ei udeblive; og herskede herunder end den Erkjendelse, at der burde handles med Sindighed, saa herskede derfor dog ikke altid Sindigheden selv. Da Melchior i sine Paastande og i sin Fremgangsmaade var sig bevidst, og med Føie kunde være sig bevidst, at han havde Ret i Det, han egentligen vilde, saa var han ofte stiv og ubøielig i en alt for høi Grad. Det var da, som havde han, over den første Deel af den Regel, han selv ofte udtalte: **fortiter in re, leniter in modo**, ganske glemt den sidste Deel deraf. Men gav man ham først Ret i Det, hvori han havde Ret, og indlod sig med ham i rolig Overveielse af Form og Maade, saa kunde man dog nok see, at han havde Sands og Følelse for hiint **leniter in modo.**

Overhovedet kunde, selv efter haarde Spændinger, et godt og hjerteligt Forhold til ham atter altid let indtræde. Thi hans hele Natur stemte ham til Venskabelighed. Paa levende fyrig Anerkjendelse af det Gode, det Fortrinlige hos Andre fattedes det ham nu især ikke. Han var endog let til at bevæges af en saadan Sindsstemning. Hvor have vi ikke hørt ham tale med en enthusiastisk Varme om de Lærere, han priiste Herlufsholm lykkelig for at have erholdt, og sig lykkelig for at være kommen i saa nøie Forbindelse med. I hans Sjæl herskede desuden megen Aandsmunterhed og Tilbøielighed til et vist Slags Skjemt. Men den Aandsmuntre er ogsaa velvillig. Tjenstfærdig, velvillig var han overhovedet i høi Grad; gjærne rede til enhver Bistand. Hvor ofte saae man ikke denne Samme, hvis Iver kunde føre ham ind i den haardeste Strid, atter at vise sig som den til at fornøie Andre høist Beredvillige. Den Samme, som, med en vidtgaaende Nøieregnen, kunde tage Alt paa det Skarpeste med sine Disciple, i eet eller andet Tilfælde, var dog netop Den, som lod sig enhver Oplivelse, ethvert Moerskab, enhver Forlystelse, som hører Ungdommen til, være magtpaaliggende, og gik paa den meest deeltagende Maade ganske ind deri. Der gik en vis mathematisk og pædagogisk Stringents igjennem hans hele Tilværelse, men der gik ogsaa en sand livelig Munterhed igjennem den.

Det skal være vanskeligt at sige, hvad der characteriserede ham meest, enten alt Det, hvori hiin Lærer=Strenghed viiste sig paa de meest paafaldende Maader, eller alt Det, som lod os see i ham den sande livelige Børneven og Omgangsven. Men det troer jeg at turde sige, at det Sidste var han mere af Natur, det Andet mere af Grundsætning, der imidlertid nu ogsaa hos ham, til hvis Natur det hørte, at ville handle efter Grundsætning, var gaaet over i Naturen; og vist er det, at uden denne godmodige Livelighed og denne sande Børnekjærlighed, samt denne Villighed i Gemytet, som bragte ham til saa gjærne at sige: Ja! naar man tillidsfuldt bad ham, vilde hiin Stringents ikke kunne have virket velgjørende; tvertimod, forbunden med et mørkt Sind, turde den have virket ruinerende. Men nu kunne vi meget vel fatte, hvorledes han, som kunde gaae saa

vidt, at han for et Bogstavs Skyld kunde lade en Disciple skrive en heel mathematisk Udarbeidelse om, ja som ikke lod en forglemt Prik over et i gaae ændset bort, med alt det dog kunde være saa overordentlig meget afholdt af sine Disciple. Han var den faderlige Borneven, der netop tog sine Disciple som en temmelig streng, men i sine Bornekreds sig saare velbefindende og gjærne sig bevægende Fader tager sine Born. Den samme Disciple, som han om Morgenen havde revset haardt, kunde han om Aftenen paa den muntreste Maade hjelpe med at faae en Papæske i Stand, eller hjelpe tilrette med at dreie et Naalehuus. Ja man var endog ikke altid vis paa, at han jo kunde bringes til godmodigen, at tilstede Undtagelser fra visse ellers faste Bestemmelser. Kun gik det ei saa vidt, at han havde sig sine foretrukne Yndlinge, Noget, som Ungdommen er langt fra at betragte med ligegyldige Oine. Mindre turde jeg sige ham fri for, hvad der stundom sees hos selv de bedste Skolemænd, at nu og da visse enkelte Disciple, som vistnok ei ere uden Feil, kjendeligen spores at være dem det Modsatte af yndede. Dog vare saadanne ham i Leeg og Moerskab lige saa nær, som de andre.

Jeg maa gjentage, at det overhovedet vil være vanskeligt at sige, hvad der charakteriserede ham meest, enten hiin skarpe Haardhed i at holde over Alt, hvad han ansaae for strengeligen nodvendigt, eller hiin livsfriske Fyrighed og Godmodighed i Livet. Denne saae man vist hyppigst; men en underlig Blanding af begge Dele er det saare langt fra, at vi tor tillægge ham; thi begge Dele kom fra samme Kilde, som ligefremme og consequente Yttringer af hans energiske Menneskenatur. Men i alvorlige Tilfælde, især ved vigtigere Anliggender, kunde en lempelig Fremgangsmaade ikke være hans Tilboielighed, hverken hvor det gjaldt Disciplene, ei heller i hans Forhold til Medarbeidere og Foresatte. Med hine kunde han da vise en Strenghed, ja Haardhed, som endog Klogskab ofte burde have nedstemt, da den let kunde virke lige tvertimod Det, han derved troede at udrette. Det tor vel have hændtes ham, at han, ved at forvandle den Dag, da en Tobakspibe var funden hos en Disciple, til en hoitidelig Forhor- og Straffedag, i hele Skolens Nærværelse, bevirkede,

at der i Stedet for de faa Piber, som skjultes, kom mange til Herlufsholm, som skjultes med dobbelt Omhu. Men han var især meget streng i Henseende til visse Ting, som han paa det Ivrigste søgte at forekomme, eller undertrykke. Derhen hørte netop Tobaksrøgen; ligeledes Sværgen og Banden, utilladt Kortspil, Lyst til at drikke Brænderiin — hos den ganske Unge langt snarere en Ambitionssag, end en Nydelsessag, ligesom Tobaksrygningen — samt endelig den Ret, som i sin Tid, efter gammel Viis, de Ældre tiltoge sig, at behandle de Smaae som deres Opvartere. Hvor vigtigt det i det Hele er, at der vaages over, at slige Utilbørligheder ei faae Indpas, maa vel Enhver erkjende; ligeledes, at der vaages langt sikkrere, naar Den, som føler Vigtigheden heraf, og af Naturen er kaldet til at virke dertil, er aarvaagen og paa Færde i saa Henseende, end naar allene Den er det, som blot er bleven ansat dertil. Derom tør vel Den tale, som just var Discipel i Skolen, da, for at forebygge det skammeligste Trekortspil og Halvtolvspil, som vi i Smug dreve, blandt andre Midler ogsaa det blev grebet, hvorom det undrer mig, at Melchior i sin Herlufsholms Beskrivelse ikke taler, da han dog beretter om det, som med Tobaksrygning lige saa klogeligen blev anvendt *) — nemlig at lære Disciplene at spille L'hombre. Jeg anfører Dette, der ikke kan Andet, end komme mig i Hu ved denne Leilighed, fordi man, naar man tænker paa, hvor nøieregnende, haard og rede til at tage Alt paa det Strengeste Melchior var, ikke maa glemme, at han, først som Discipel paa dette Sted, siden som Lærer, havde havt hyppig Leilighed til at blive vaer, hvor let mangen meget slem Uskik kunde faae Overhaand. — Dog vil jeg just ikke derfor anprise en saadan til Haardhed gaaende Strenghed, som den, man undertiden saae hos ham. Man har ikke undladt at bemærke, at Disciplene paa Herlufsholm i Almindelighed havde en ganske anden

*) Pag. 291; Middelet bestod i, at tillade de Disciple, som allerede havde vant sig ganske til Tobaken, at ryge, imod at de skulde staae inde for, at Ingen lærte det af dem, eller paa egen Haand begyndte derpaa.

Frygt for Brorsons Ord og Mine, naar han viiste dem Breden, end for Melchiors Stok; og det uagtet Brorson var langt fra at være af de Mænd, der søge Frelsen i Loven og sammes Retfærdighed.

Kunde nu lempelig Fremgangsmaade ikke ventes af en Melchior i Forhold til Disciplene, saasnart det gjaldt, at afskaffe eller forebygge Uskik, saa var da ei heller af ham i Forhold til Medlærere og Foresatte Lempelse efter Omstændighederne at vente, hvor det gjaldt Sager af nogen Betydenhed. Halvt at lade skee, hvad der ei kan opnaaes heelt, eller halvt at gaae uden om, hvad han reent vil have bortskaffet, det hører en saadan Mand ikke til. Bliver Collisionen ham for stærk, er han snarere færdig til at opgive Alt; lade briste, naar det ei kan bære. I Sandhed, oftere var vor Melchior, naar han saae, eller troede at see den Sag, for hvilken han arbeidede, og med den tillige sig selv, krænket, paa Veie til at sige sig reent løs fra Herlufsholm, og derfra at gaae ud igjen i den vide Verden. Den første Gang, det skeede, — det var i den af ham ellers, som Skolens kjærlige Fader, saa høit agtede Geheimeraad Brandts Tid — da skal det have vort denne meget, at alle Disciple kom i Bevægelse for at beholde deres Melchior. Men det blev ingenlunde ved denne ene Gang. Oftere bragte Collisionerne ham til den samme Tanke, og sikkert aldrig uden at grundede og gode Følelser dertil vare Aarsagen. Men, greben i et varmt Øieblik, bekræftet i et roligere, sin Udførelse meget nær, faldt en saadan Beslutning dog hen igjen. Han havde været saa Meget for Herlufsholm, og dette havde været saa Meget for ham, han var saa voxet sammen dermed, han var for os, som kjendte ham, saa uadskillelig derfra, at, som vi ansaae det for en Umulighed, at han kunde forlade Herlufsholm, saa maatte det vel i sig selv være en Umulighed. Vi have da ogsaa seet ham ende med Hengivenhed, Høiagtelse og Kjærlighed til Mænd, om hvis Bestyrelse og Anordninger han ofte havde udtalt sig med Harme, ofte havde fortalt med hiint satiriske Sind, som lod ham, med sin Munterheds livelige Udtryk i Ansigtet, tale moersomt om Ting, der i Grunden smertede ham, og som heller ikke hørte op at bevæge ham, snart med Harme, snart med hine satiriske Følelser, uagtet han nu nærede de velvilligste

Følelser med Den, hvis Foranstaltninger de skyldtes, efterat denne nu havde vundet ham ved det meget Gode, han dog nu maatte erkjende hos ham.

Hvad han var som Lærer, har jeg allerede forhen berørt. Dette hørte til det Lykkeligste i hans Liv, hvori der overhovedet var ikke Lidet jeg maa prise ham lykkelig for, idet jeg beskuer hans Liv fra Ideens Standpunct. Jeg anseer det for en særdeles Lykke, at det blev ham forundt, at hengive sit hele Liv, og det et i Omsorg og Virksomhed saa utrætteligt Liv, paa eengang til de Studier og videnskabelige Beskjæftigelser, der vare ham de kjæreste, og tillige til dette sit Herlufsholm, der var ham saa dyrebart. Herlufsholm er bleven næsten alle Dem, der have levet her en Tid, inderligt kjært; men han især fandt sig i det Hele meget vel paa dette herlige Sted; thi hans nøisomme Sind fandt sig i, i Henseende til Livets udvortes Goder, ikke at have Mere, end han her kunde finde, og hans virksomme Sind vidste at gjøre dette Ikke-Meget til Ikke-Lidet. Men hertil kom, at han i Henseende til sit nærmeste Kald, sit Lære-Embede, var ganske paa sin Plads. Han var en dygtig og derfor en heldig Lærer. Ved Siden af Mathematik og Naturhistorie lærte han Physik i dens hele Omfang, hvad Hovedpuncterne angik, og bragde Herlufsholm til at vise, at et godt og grundigt første Cursus heri meget vel kan gives i en Skole ved Siden af alt det Øvrige, uden at man behøver at trykke sine Disciple med for mange Læsetimer; thi disses Tal var paa Herlufsholm aldrig saa stort, som i de fleste andre lærde Skoler. Hvad han var som Lærer, var ogsaa overalt erkjendt. I hans Fag kom Herlovianerne i Almindelighed særdeles vel forberedte og dannede til Universitetet. Men hvor meget han allerede tidlig var om sig i saa Henseende, som i saa mangen anden, beviser Dette, at han, strax efterat den nye Underviisningsmaade var bleven indført paa Herlufsholm, fik udvirket, at Candidaterne derfra ved examen artium bleve examinerede i Mathematik og i Physik, hvilket ikke fandt Sted med de Dimitterede fra nogen anden Skole, indtil 1805, da den nye Anordning for examen artium udkom, hvorefter Mathematik blev fordret af Alle, men den særdeles Examination i

Physik for Herlovianerne bortfaldt; hvilket dog ikke hindrede, at jo Physik blev lært lige saa godt paa Herlufsholm, som for.

Men for Physik og Naturhistorie gjorde han paa Herlufsholm endnu meget Mere, som man da af den drivtige Mand kunde vente det. Jeg tænker herved paa de Samlinger, som vi saae ham anvende saa stor en Omsorg og Flid paa at udvide. Hvor saadanne Samlinger først ere og drage Opmærksomheden til sig, der kommer let, ret som af sig selv, Mere til; thi til Den, som haver, er Enhver villig til at give. Men at der først danner sig et godt Grundlag, det beroer paa den Drivtighed og Iver, hvormed der paaskjonnes, bevares, attraaes og samles i den første Begyndelse. Denne Iver og Drivtighed viiste nu Melchior i høi Grad, og, som i saa meget Andet, skjelnede han ogsaa her ikke imellem Det, som var hans, og det, som var den Stiftelses, for hvilken han levede. Hvad der under en saadan Mand vel maatte skee, skeede da ogsaa. Samlingerne bleve efterhaanden anseelige, baade den physikalske og den naturhistoriske. Hiin havde han seet opstaae under sine egne Hænder fra Intet af. Denne begyndte med den betydelige Mineraliesamling, som i Aaret 1799 blev foræret hertil. Han var om sig, hvor Noget var at erholde, og han satte fjærnt og nær Enhver, som han stod i Forbindelse med, i Bevægelse, for at skaffe ham, hvad der var at faae *). Og hvilken Glæde var det ham, naar det kom; hvor virksom var han da ogsaa som Arbeider i og for disse sine Samlinger. Med en forhenværende Herlovianer, Kjøbmand Geisler i Grønland,

*) Hvad der i dem tilhørte ham selv, har han ved sit Testament skjænket til Herlufsholm. Ligeledes sit Bibliothek (1446 Numere; mangt Numer udgjørende flere Bind; vurderet til 1618 Rbdlr.). Jeg vil ved denne Leilighed anføre de Ord, hvormed han begynder: „Da det er mit Ønske," siger han, „ogsaa efter „min Død at kunne gavne den Stiftelse, til hvis Bedste den „største Deel af mit Liv har været opoffret, og da jeg desuden „skylder den Stiftelse, som i en lang Række af Aar har forskaffet „mig en kjær Virkekreds og et behageligt Liv, at vise den „min Erkjendtlighed, saa fastsættes herved" o. s. v.

stod han til denne Ende i bestandig Forbindelse; siden med flere Herlovianere, som vare komne til Grønland. Kom Herlovianere til Vestindien eller andetsteds hen i det Fjærne, sendte de ham hyppigt Noget til hans Samlinger. Og ei blot Sager begjærede han, ogsaa Underretninger; og som han var saare huriig til at skrive Breve, saa henvendte han sig ogsaa uden Betænkning til alle Sider med Breve, baade i andre Anliggender og i naturhistoriske. To, tre Gange kunde han skrive om det Selvsamme, til han fik, hvad han attraaede. Men hvad han især gjærne søgte at faae, var levende Dyr. Thi naar han, saa opmærksom han end var paa hvert mindste Punct, som betraf Dyrenes udvortes Beskrivelse, ikke tog Deel i de nyere Tiders anatomiske Undersøgelser, saa holdt han derimod meget af en Classe af Iagttagelser, hvortil de zoologiske Anatomer og Physiologer mindre have havt Leilighed, eller hvorpaa de mindre have lagt an; han søgte nemlig at iagttage Dyrene i deres levende Tilstand, og havde altid saadanne hos sig *), deels i heelt Fangenskab, deels i en friere For-

*) Ved denne Leilighed vil jeg ikke undlade at fortælle Følgende, som er bleven mig fortalt: Da en Ven af Melchior, Pastor Sophus Zahle, var bleven Præst i en Egn i Jylland, hvor den gamle danske Rotte, den sorte Rotte, som ellers næsten overalt i Danmark er bleven udryddet af en anden med Skibene ankommen Art af Rotte (Vandringsrotten, mus decumanus), endnu havde holdt sig, skrev han til ham, at blandt hans Sognefolk var der især nogle, som interesserede ham (Melchior) meget, nemlig disse Rotter, og at han nok ønskede at faae en heel Familie af dem til sig, som han da bad ham skaffe sig. Det skeede; den kom i god Behold til Kallundborg, hvor Melchior havde sørget for dens videre Transport til Herlufsholm. Her indrettede nu Melchior Alt saa godt for disse sine Gjæster og Fanger, at han skrev til Pastor Zahle, at han tvivlede om, at nogen Rottefamilie i Danmark var bedre logeret og besørget, end denne. Men nogen Tid efter havde han den Sorg, en Morgen at finde disse sine Gjæster, enten alle, eller alle paa een nær — jeg veed ikke ret — dræbte. Een eller et Par af de graae Rotter havde arbeidet sig ind til dem, og anrettet denne Ødelæggelse; hvorved

fatning, hvorved han da, saavelsom ved Udstopningen af tilsendte Dyrehuder, paa den letteste Maade satte sin Lyst til at sysselsætte Disciplene i deres Fritid og at færdes med dem, i Forbindelse med sine naturhistoriske Beskjæftigelser. Især gav han sig dog af med de fædrenelandske Dyrs Undersøgelse; ja han har endog gjort nogle Opdagelser i saa Henseende. Thi en egen Art af Snog, som forekommer i Egnen af Vordingborg (coluber ortungensis) var han den Første, der opdagede, nemlig i den videnskabelige Betydning af dette Ord, det er, opdagede for Naturforskerne. Saavidt jeg veed, har han ogsaa angaaende nogle Museaarter gjort Jagttagelser, som forhen vare ukjendte. Herom ville vi nu vel, naar hans Beskrivelse over den danske Stats (det vil sige Danmarks, Færoernes, Islands og Grønlands) samt Norges Pattedyr kommer ud, erfare det Nærmere. Da nemlig Landhuusholdningsselskabet udsatte en Priis for en Beskrivelse af de danske Vertebrater, men tillige erklærede at ville tage Hensyn til Udarbeidelser af mindre Omfang, saa fandt denne Opfordring ham i Besiddelse af saa Meget, som han havde samlet til Bedste for en saadan Beskrivelse, samt med en saadan Lyst til netop at arbeide i og for denne Deel af Naturhistorien, at denne Priis-Udsættelse maatte være ham, som om han især var Den, den gjaldt. Kun at han for det Første indskrænkede sig til Pattedyrene. Norge havde Landhuusholdningsselskabets Indbydelse ikke nævnet. Men Melchior kunde umueligt Andet, end tage Norge med. Ikke blot havde hans Samlen omfattet Norge fra først af, lige med Danmark; men desuden kunde han, som hørte til Dem, der dybest følte Norges Adskillelse fra Danmark, ingenlunde, i videnskabelig Henseende, for sit Vedkommende føie Adskillelsen i Ideernes Rige til den politiske Adskillelse. Da Melchiors Udarbeidelse ikke omfattede den hele Opgave, men omtrent kun ¼ af den, kunde Prisen ikke tilkjendes den, men derimod

iøvrigt Melchior kom til at see for sine Øine en Prøve paa, hvorledes det kan være gaaet til, at den gamle sorte Rotte saa mange Steder ganske er bleven udryddet af sin over Havet ankomne Frænde og værste Fiende.

fandtes den værdig til at tilkjendes en Belønning af den halve Prises Værdie, og berømmedes, ved Selskabets i Juni 1830 afgivne Dom, især fordi Beskrivelserne hyppigen vare gjorte efter Naturen, og for sin Rigdom paa interessante Bemærkninger over de afhandlede Dyrs Levemaade og Naturel, af hvilke de fleste skyldtes Forfatterens egne Jagttagelser af Dyr, han selv havde havt hos sig. Den bestemtes tillige til Trykken. Men Melchior havde endnu tilbage at tilføie mangen enkelt Bestemmelse i Dyrenes Beskrivelse, som han havde ladet staae blank, og desuden at lægge den sidste Haand paa Værket i det Hele. Men før det skeede, døede han. Det Tilbagestaaende maatte imidlertid udfyldes og fuldendes, og da den Ven af ham, til hvem det overdroges, vilde gjøre det med den tilbørlige Grad af Nøiagtighed og tillige Sikkerhed, men deels levede borte fra de litterære Hjelpemidlers Samlingssteder, deels maatte forskrive visse Værker, ja maatte see at faae visse Dyrearter i Hænde, for ved eget Øiesyn at afgjøre visse stridige Puncter, er Trykningen af Værket længe bleven ophold, men det vil sikkert udkomme, og vil da sikkert vise sig at være et Værk af sandt Værd, ei blot med Hensyn til sin nærmeste Bestemmelse, men og for Videnskaben selv*).

Jeg er herved allerede kommen til at omtale Melchior med Hensyn til hans litterære Virksomhed. Egentlig er en saadan hverken at vente eller at fordre af en virksom og drivtig Skolemand i Melchiors Stilling. En Skolemand, der ikke indskrænker sig til sin Underviisning i sine Fag og Timer, men lever heelt for sin Skole, og endda for en Skole som Herlufsholm, kan vel have saa Meget at agte paa og tænke paa, at Intet kan være naturligere, end at han ikke kommer til at indlade sig paa noget litterært Arbeide, især naar han i sine Fag enten finder Lærebøger for sig, der tilfredsstille ham i det Væsentligste, eller han kan besørge saadanne tilveiebragte ved Oversættelser, eller han endelig ved skrivtlige Annotationer kan er-

*) I det Øieblik, nærværende Tale leveres til Trykken, ere flere Ark deraf allerede trykte, hvilke jeg har havt for mig. Værket vil udkomme paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag.

statte Manglerne i dem, han bruger, hvilket Melchior gjorde ved at sørge for, at hans Disciplers Exemplarer af de brugte Lærebøger bleve gjennemskudte med hvide Blade, hvorpaa af Disciplene selv de Rettelser, Oplysninger og Tillæg, han gav, saavelsom, hvad Physiken angik, de fornødne Tegninger *) bleve indførte. Paa et Sted, som Herlufsholm, kunde nu især for Den, som saaledes tog sig af alle Ting, som Melchior, en Drivt til at virke som Skribent ikke let komme til at faae det Raaderum, som den hos Den, der vil følge et saadant Kald, maa faae. Men som Melchior var, maatte han derimod vel føle Kald til et litterært Arbeide, saasnart det stod i en ganske nær Forbindelse med Det, han bestandigen levede for. Et saadant Kald følte han nu to Gange; thi hans som Doctor-Dissertation udarbeidede Afhandling, der gaaer ud paa en Sammenligning imellem den offentlige og den private Opdragelse og Underviisning, regner jeg ikke, da den kun er skrevet, fordi han troede at burde erhverve sig Doctorgraden, og sikkert skulde faldet anderledes ud, dersom han havde affattet den i Modersmaalet. Det første Skrivt af ham, vi kunne sige ham ret at have arbeidet paa af indvortes Drivt og Kald, var hans Herlufsholms Beskrivelse, altsaa ret et saadant, som en saadan ægte Herlovianer maatte ønske at kunne faae fuldbragt og udstyret saa godt, som muligt. Det andet var den naturhistoriske Beskrivelse, jeg alt har omtalt. Beskrivelsen af Herlufsholm gik længe forud. Han begyndte den tidligt, men arbeidede meget længe paa den, og den blev længe forventet. Dette er ei heller at undres paa; thi til et saadant Værk maa der samles længe. Han gik nemlig tilbage til Skovklosterets Historie, altsaa til en Tid, langt forud for den, da Herluf Trolle, ved Mageskifte med Frederik den Anden, fik det til Eie mod at afstaae sit Hillerødsholm til Kongen. Tillige vilde Melchior tilfredsstille den Interesse, som han selv havde, og som han hos

*) I Sartorphs lille med Rette berømmede Lærebog i Physiken ere nemlig ingen Kobbere, fordi det udtrykkelig var Hensigten, at Disciplen selv skulde, naar Læreren havde tegnet dem for, nødes til at eftertegne dem.

sine nærmeste Læsere kunde forudsætte, for hver mindste Ting i Stedets Forfatning i de forskjellige Tidsrum. Meget kom vel ogsaa først til Spørgsmaal, eller blev først tilført ham, efterat det nokſom var bleven bekjendt for Alle, at han havde et saadant Værk for, og Enhver derfor fandt sig opfordret til ved Leilighed at komme frem med sine Erindringer eller Bidrag. Med hvilken Omhu det er skrevet, som og Kobberne besørgede, seer Læseren let. Ogsaa her see vi da i ham den trofaste og nidkjære Herlovianer.

Hvorledes Melchior baade i og udenfor Læretimerne var den paapassende Opdrager, der havde Øie for Alt, gik omkring overalt, lod sig Alt være magtpaaliggende, men hvorledes man atter, saa streng en Pædagog han end var, dog ved utallige Leiligheder saae den sande Børneven i ham, derom har jeg talt forhen; men i en Tale til Minde om Melchior maa man vel have Ret til, ja tør føle sig opfordret til, at tale to Gange om, hvad han var for de Smaae paa Herlufsholm. Børn kunde overhovedet som elektrisere ham, hvor han stødte paa dem. For de Mindre blandt Disciplene var han, kunde man næsten sige, baade som Fader og Moder. Han tog sig lige saa meget af dem, hvad Leeg og legende Sysselsættelse, som hvad Underviisningen angik. Mangen ankommen Discipel har han frivillig ved privat Hjelp hjulpen paa Glød med Underviisningen ikke i sit Fag allene, men i Alt; omtrent som en Fader, der har sat sin Søn i en lærd Skole, kan gjøre det hjemme. Hans Værelser, med hvad de kunde frembyde, stode aabne for alle. Baade for Moerskabslæsning og mangelunde anden dannende og udviklende Moerskab sørgede han, fra det Øieblik, han kom til Herlufsholm. Hans Dreielad, hans Midler til at gjøre Papæsker, til at udstoppe Fugle, til at forvandle det vilde Æbletræes Grene til Knortekjeppe, og mange andre Apparater af mange Slags, stode til Disciplenes Disposition. I mange Aar stode endog hans Værelser, enten ganske, eller tildeels, bestandigen aabne den hele Dag, og Disciplene kunde gaae ud og ind, hvad enten han var tilstede eller ei; ja, om han saa var gaaet til Næstved, vare Dørene ikke lukkede. Ved Meget, han foretog, havde han Disciple hos sig og om sig; han veiledede dem selv til Meget,

som gav Underholdning i Fritimerne. Kom en Taskenspiller, en Bjørnetrækker, eller en anden slig Mand op paa Gaarden, Melchior tog sig strax af ham; thi han tog sig af sine Disciples Lyst til at see Mandens eller Dyrets Konster. Saa nøiagtig han var som Lærer, saa fast han holdt sine Disciple til Bestemthed i det Begreb, de skulde fatte om Sagen, saa morede han sig dog meget ved at vise dem og Andre det physikalske Legetøi, om man saa vil kalde det, og variere det paa mange Maader for dem. Han monne vel og indsee, at en saadan morende Beskjæftigelse med de Virkninger, som den kyndige Physiker kan frembringe paa mangelunde Maader, maa kunne tjene til at livelíggjøre Anskuelsen af Sagen, gjøre fortroelig med den, og bringe den til desto bedre at holde sig fast i Erindringen; omtrent som Horatsiske Sententser kunne det, hvilke man paa en munter Maade har hørt anvende, ja drive et Spil, men et sindrigt Spil, med.

Alt, hvad nu Melchior saaledes var og gjorde for sine Disciple, og meget Mere, maatte vi have for Øie, naar vi traadte ind i hans Værelser. Maaskee et Dyr, ankommet over Verdenshavet, løb os forbi henad Gulvet, idet vi traadte ind, eller et Par Fugle fra vore egne Skove rakte os de truende Næb imøde. Maaskee Dyrekroppe eller Dyrehuder fra Egnene nær ved Nordpolen laae rundt omkring. Neppe en Plads at sidde paa finde vi maaskee. Vi see os om, og udbryde maaskee i de Ord: „her er jo saa uordentligt, som ..." ja skulle vi tale ret, maae vi sige: „som paa en iøvrigt arbeidende Lærds Skriverbord." Thi kun saaledes lade vi ham vederfares Ret. Alle hans Værelser vare for ham, hvad Skriverbordet er for hiin. Men lader os nu følge med ham, naar han træder ind i sin Classe, og mønstrer sine Disciple med Øiet, idet han seer efter, om de ere vaskede og redte, eller naar han seer sig om paa deres Stuer, eller i deres Skabe. Hvor nøie passer han ikke her paa, at Enhver er ordentlig i sin Person og med sit Tøi. Og forsøge vi at tage Dem for os, han har underviist, og søge at skue ind i deres Hoveder, da ville vi see, hvor magtpaaliggende det har været ham, at her Alt maatte være i den fuldkomneste Orden, hvert paa sit rette Sted.

Dog, jeg sagde for Lidet, idet jeg vilde forklare og dermed undskylde den Uorden, som Mangen vel overraskedes ved at see i hans Værelser. De vare endnu Andet og Mere for ham, end hvad den flittigt arbeidende Lærdes Skriverbord er for denne. De vare, om jeg saa maa sige, den bedste Krog i den Børnestue, han søgte at give de Smaae paa Herlufsholm til Erstatning for den, de havde forladt hjemme. Og her siger jeg Noget, som kan bidrage Meget til at lade os see Melchiors hele Tilværelse paa Herlufsholm i sin Betydenhed. Naar en Dreng, forladende sit fædrene og mødrene Hjem, bliver Discipel paa et Sted som dette, saa gjenfinder han, om end under andre Former, og kommende fra andre Hænder, Meget af hvad Hjemmet gav: Lærdom, Opsyn, Pleie, Vederqvægelse, Fest- og Glædesdage, Legepladse og Kammerader. Meget deraf bedre, end i Hjemmet. Men hvorfra kommer Erstatningen for mange tilsyneladende Smaating, som i Fædrenehuset ved mange Leiligheder, Morgen, Middag og Aften, lader Verden finde Vei til mangeslags oplivende, fornøiende og tillige dannende Indvirkninger paa de unge Sjæle? Hvorledes erstattes dem Moderens Skjemt og Leeg, hvorledes den Onkel eller Fætter, som ved at tænke paa dem ved Leiligheder, ved sin lunefulde Munterhed, ja allerede ved sin daglige rolige Kommen og Gaaen, er meget Mere for dem, end han synes at være? Hvorledes alt Dette paa Herlufsholm erstattedes Disciplene i Melchiors Dage, det vide vi. Vel ingenlunde ene og allene — thi alle Lærerne toge sig af Disciplene udenfor Læretimerne, paa mere end een Maade — men fornemmeligen dog skeede det ved ham. Istedetfor alt Hiint gav han sine Smaae sig med sin hele Personlighed, med sine Værelser og Udhuse og Alt, hvad deri var; han tog Deel i deres Langboldspil, deres Fugleskydnings-Anliggender, deres Toure til Holsted for at spise Tykmælk, deres Kartoffelgilder, og viiste mangfoldig Omsorg for dem paa de frie Aftener; især glemte han ikke de Aftener, da et Skuespil i Næstved lokkede en Deel af dem did, og der derfor dobbelt var at tænke paa de Tilbageblivende. I Sandhed man kan ikke undre sig over, om man ved mange Leiligheder hører det erkjendt af Fædre, priset af Mødre, og paa en ganske egen Maade med Hengivenhed

erindret af fordums Disciple, hvad han havde været for Herlufsholms Børn.

Men idet vi mindes ham saa virksom, som han var, og fyrig i sit hele Væsen, saa see vi ham ogsaa for os med hans hele, en vis Raskhed og Dygtighed forkyndende Udvortes. Sund og stærk saae han ud, med sin noget undersætsige, bredskuldrede, sig temmelig lige holdende Figur, og han var i det Hele meget sund og stærk, indtil maaskee med en Knæskade, han fik, samt en Arm, han ved en ulykkelig Hændelse brak, nogen Aftagelse i Legemskraften, ja i Aandslivligheden begyndte, indtil i de sidste Aaringer hyppig Koldfeber kom til. Den organiske Forstyrring i Nyrerne, som efter hans Død, da han blev obduceret, fandtes, stod nu vel tilsidst især i en mere indgribende Forbindelse med hans sidste Tids i visse Henseender meget kjendelige Sløvelse, end Nogen har tænkt sig *). Men i det Hele baer hans Udvortes Kraftighedens Udtryk. I hans Gang og Bevægelser var noget spillende Livfuldt, naar Nogetsomhelst yttrede en vækkende Indflydelse paa ham, f. Ex. naar han besøgde En og Anden paa Gaarden, for at bringe dem en mærkelig Nyhed, eller for med Satirens Udtryk i Mine at give dem Underretning om Eet og Andet. For Sygdom gav han høist ugjærne efter; det var hans sunde Charakteer imod, at nogen Sygdom skulde faae Magt med ham. Helst søgte han at faae Magt med den, ved saadanne Midler, hvorved enten Sjælen bringes til at spænde sin Kraft an mod Legemet, eller Legemet synes at blive kuet. At gaae en Sygdom fra sig ved en Gang i den frie Natur, det var et Raad, som stemte med hans sjælekraftige Tænkemaade. Læger og de Midler, de foreskrive, tyede han allersidst til, og kun saare nødtvungen. Det saae man i hine Koldfebre, han nogle Aar forend sin Død i meget lang Tid leed af, inden han lod Lægen fuldt Raaderum. Ogsaa i hans sidste Sygdom kaldtes Lægehjelpen først til allersidst. Men selv naar han laae

*) Den mærkedes især derpaa, at han kunde lade Dyrehude og andre Naturalier, som ankom til ham, ligge ubenyttede, indtil de fordærvedes.

paa Sygeleiet forsømte han høist ugjærne sit Embedes Pligter. Disciplene maatte da i hans Timer indfinde sig ved hans Seng. Det skeede endog lige til hans Død. Ja den Søndag, da han den 11te Septbr. 1831 døede om Middagen Kl. 1½, spurgte han endnu om Morgenen efter sine Disciple, til man erindrede ham om, at det var Søndag*). I sunde Dage agtede han, naar han med bart Hoved gik omkring, hverken Solskin, Regn eller Blæst. Hans Hilsen var da den, at nikke et Par Gange med det temmelige store, mere brede dog end høie, Hoved med de krusede sorte Haar. Gjøre sig afhængig af en overflødig Fornødenhed kunde ei høre ham til, allerede fordi det var hans Frihedsfølelse imod. Særdeles Incitamenter holdt han ei heller af, hverken stærke Drikke eller Tobak. Derimod vel nok af Viin og af Alt, hvad den sunde, gode Appetit kan begjære og finde Behag i. Meest dog af visse gamle danske Retter, samt af den nordiske Drik, Punschen. Et finere Kjøkkens Tillavninger fandt neppe Paaskjønnelse hos ham. Der hørte ikke Meget til at gjøre et Bord til et godt Bord for ham, men ved et saadant godt Bord holdt han nok af at sidde. Dog hindrede hiint Stringente og Logiske i hans Natur ham i, uagtet al hans Livelighed, at give sig hen i hiin Tankernes frie og ubundne Løb, som til egentlig overgiven Lystighed udfordres. Et selskabeligt Kortspils Vexlinger og Kampe maatte naturligviis kunne more en saadan Mand; ligeledes hvad der ellers kan fornøie i en selskabelig Kreds; kun ikke just Musik, naar undtages saadanne Sange, som de Thaarupske med Schultz's Melodier, især dem af Høstgildet; heller ikke synes Poesie i nogen synderlig Grad at have været hans Lyst og Glæde, undtagen den muntre og komiske, Holberg fremfor Alt, samt hvad der hørte til Reminiscents=

*) Af et den 6 Septbr. paa Sygesengen dicteret Brev seer man, hvorledes hans Sinds Livelighed vedligeholdt sig. I Følelsen af sin Tilstands Farlighed siger han: jeg maa være ad utrumqve paratus, eller, med salig Jakob von Thyboes Ord: ich muß mir julassen.

ferne af Horats og Virgil *); latinske Sententser eller Udtryk forekom overhovedet hyppig i hans Breve, dem han har skrevet mange af; ligeledes nu og da et Par Ord af Epiktet eller Xenophon. De Nydelser, hvorved man forholder sig roligt modtagende, vare ei for ham; han maatte være i Activitet, naar han ret skulde finde Behag.

Af Alt, hvad der kan henregnes til det Sentimentale i Menneskeliv og Menneskehed, maatte man, om man ogsaa tog Ordet, ei blot i den bedste, men ogsaa i den meest omfattende, den af Schiller opstillede Betydning, ikke vente at finde synderlig Noget hos vor Melchior, om hvem jeg allerede har sagt, at han hørte til Dem, hvis Følelser for Mennesker eller for Sager helst udtale sig, ja næsten allene udtale sig i Virksomhed og Handling. Med Mange stod han i et godt og hjerteligt Forhold har jeg forhen sagt; og maatte vist aldeles sige: hjerteligt; men istedetfor hjerteligt turde jeg ingenlunde have sagt et følelsesrigt eller følelsesfuldt. Imidlertid tro man ingenlunde, at han, som døde ugift, og ikke vides at have været forlovet, eller havt Tanke til at gifte sig, hørte til Dem, som ei let blive forelskede. Tvertimod, han har i sin Tid sikkert temmelig let kunnet blive det; han forsvarede ogsaa engang med Varme den Paastand, at til ret at fornøie sig paa et Bal, hørte en Forlibelse med; han selv tog i tidligere Tider Deel med i Dandsen paa Herlufsholms Baller. Men uden Tvivl har han, naar han har været indtaget af et Fruentimmer, ikke let kunnet komme til det afgjørende Skridt — thi hos ham maatte et saadant ei blot være et Skridt af Tilbøieligheden, men ogsaa af en ved Betænkning og Overveielse bekræftet og sikkret Beslutning. At han aldrig er bleven gift, har vel, næst efter, at en Ungdoms Inclination berøvedes ham ved Døden, havt sin nærmeste Grund i hans Stilling, som vistnok ei kunde gjøre

*) Da Moer Mads i Holsted, til hvem Disciplene i mange Aar havde pleiet at gaae, for at spise Tykmælk, var død, satte Melchior hende et Minde ved at slaae en Gravskrivt over hende op paa Lygtepælen i Gaarden, med følgende Linier af Æneidens første Sang (Æneas's Ord til Dido):

en saadan saakaldet Forandring tilraadelig for ham; det skulde ogsaa have været tungt at see ham, som gjærne gav bort, og som — selv tarvelig i Klædning og Levemaade — havde Disciple nok og Naturalie=Anliggender nok at anvende Penge paa, og var rede til enhver i saa Henseende onskelig Udgift, det skulde været tungt at see ham maatte tage Alt knapt, og endda kæmpe for Udkommet. Paa Herlufsholm, hvor Gjæstfrihedens Guddom i mange Tider har havt skjonne, lyse Templer, livelige Capeller, maatte den gifte Lærer, i Stilling og Forhold, som Melchiors, have været meget godt aflagt, langt bedre, end Skolens Overlærer (hvilket var Melchiors Prædicat) kunde blive det. Men i Melchiors Forhold til det smukke Kjon, hvoraf han nok folte sig tiltrukken, var endnu Eet at bemærke, som man idetmindste har troet kjendeligen nok at blive vaer hos ham. Unge Fruentimmer synes han nemlig vel meget og vel længe at have betragtet, som om de kunde være nylig confirmerede unge Piger. Var det vel temmelig klart, at hans Kjærlighed til Born og Lyst til at give sig af med dem var nær beslægtet med hans livelige Lyst til at færdes med den i Dyreverdenen spillende Livsfylde, saa turde der nu vel i hans Forhold til unge Fruentimmer fremdeles være Noget, som hermed var beslægtet. Men hvad ældre Damer og Fruentimmer angik, da stod han i sande Venskabsforhold til flere af dem i hans nærmeste Kreds, og flere af dem tor dybt have folt hans Tab, som sig nær vedkommende. Som han tidlig var og efterhaanden mere og mere blev Den, til hvem Mange paa Herlufsholm tyede i Livsanliggender, hvor det gjaldt at skrive Breve, gjore Forestillinger, indsende Ansogninger, affatte Documenter, og som han var saa villig til at skrive og tale og handle for Andre, saa kom han især let til at blive

---

In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet,
Semper honos nomenqve tuum laudesqve manebunt.

Jeg kan ikke nedskrive Dette, uden om denne Spog at lægge til: **erat hoc unum e multis.**

som et Slags Curator og Fortroelig for Stiftelsens, Godsets, Egnens ældre Damer og Fruentimmer.

Dog — fra disse Forsøg til i Erindringen at opfriske, samle og fastholde Billedet af denne Personlighed, i hvis Udvortes hans mangfoldigen blandede, men af een Rod stammende Indvortes ganske spillede, gaaer jeg til Det, som især i Dag har bragt os til at høitideligholde hans Minde. Hvor Meget han var for sine Disciple, hvor Meget han erkjendtes for at være af hans skjønsomme Venner, derom have hine og disse villet lade et Vidnesbyrd tale ved hans Grav. Dette Mindesmærke, som nu er opreist, skal komme til Skue i Dag, og det er mit Hverv at indbyde alle Dem, som her ere tilstede, til at samles om det, medens det afdækkes. Hvad der i sin Tid, i Indbydelserne til at foranstalte et saadant Monument, blev sagt, har man havt for Øie ved dets Udførelse: at det kunde bære Præget af en Simplicitet, der kunde svare til den Hengangnes Tænkemaade. Men det første Øiekast derpaa vil dog vise Dem, at Konstneren har betænkt, at det skulde staae ved en Mands Grav, som flittig sysselsatte sig med Naturen, især med Dyreverdenen. Som han i Live gjærne samlede en Vrimmel af Dyr om sig, saa har Konstneren overalt, hvor der var Sted til en Udsmykning eller Prydelse, ladet Billedet af eet eller andet Dyr finde Plads. De ville see Pattedyr, Fugle, Insecter og Crustaceer at have leveret deres Affendinge til at hædre deres flittige Betragters Gravminde*). Men ved et mere talende Billede skulde Mindet om ham som Børneven, Mindet om ham som Lærer, bevares. Begge Dele har Konstneren søgt at udtrykke i et Basrelief, som viser en Lærer beskjæftiget med nogle Smaae. De ville maaskee endog finde, at Billedet af denne Lærer har nogle Træk af vor Hedengangne. Mere var ei at opnaae — thi et tilfredsstillende Afbillede af ham, var ikke til. Mere skulde der maaskee ei heller være, da et egentligt Gjenbillede maaskee ei hørte hen i en ellers ideal Fremstilling af symbolisk Betydning. Et egentligt Gjenbillede af

---

*) Nogen anden symbolisk Betydning have heller ikke de saaledes anbragte Dyr, hverken Sommerfuglene eller de øvrige.

hans Udvortes i Medaillonform har ikke kunnet leveres, saa gjærne man havde villet anbringe det paa Monumentet. Men ikke blot om Naturvidenskabernes varme og virksomme Befordrer, ikke blot om Barndommens muntre Ven og retsindige Leder, skulde Monumentet erindre. Ogsaa for Herlufsholms trofaste og nidkjære Søn reistes det. Men herpaa kunde intet særdeles Billede tyde hen; herom maa Gravmindets hele Tilværelse, og de Følelser bære Vidne, som lagde sig for Dagen, ved det Sammenskud, der fandt Sted, for at faae det reist. Gid da nu ogsaa Skuet af det maa hos Betragteren vække den Erkjendelse, at „hvo som saaer i Velsignelse, skal og høste i Velsignelse"; thi i Velsignelse høstede visseligen Den, som høstede saa megen Kjærlighed og Hengivenhed, og saae saa mange herlige Frugter af sit Arbeide.

Og saa indbyder jeg da nu Alle, som her ere nærværende, til at gaae ud til Graven.

Sang
ved Mindefesten paa Herlufsholm
den 11te September 1833.

Af Sophus Zahle.

För Talen.

Mel. Jeg fremmed her til Stedet kom.

Her svandt Din Morgenstund saa glad
O Melchior! mellem Herlufs Bøge.
Lærvillig Du paa Bænken sad,
For Kundskabs rene Guld at søge.
Og see — den lyse Morgenstund
Dig bragte Viisdoms Guld i Mund.

Snart Hjertet Dig tilbagedrog
Til Herlufs Gaard ved Suusaas Bølge.
Didhen, hvor selv Du Skatten tog,
Du vilde Ungdomslysten følge.
Og see — Din klare Middagsstund,
Den havde ogsaa Guld i Mund.

Ja! Kundskabs det gedigne Guld
Som Lærer gav Du Lærelysten.
Nu hviler Du i sorten Muld,
Din Aand sig svang til Stjernekysten.
Med Dig Du tog en herlig Skat;
Men Meget har Du efterladt.

Du læste i Naturens Bog
Med Granskeraand, med Kjenderøie,
Og mangen Yngling fra Dig drog
Med rige Frugter af Din Møie.
Hvor disse Frugter nydes nu,
Der, ædle Lærer! signes Du.

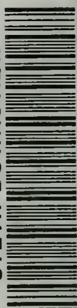
Men Herlufs og Birgittas Vang,
Den var Din bedste Plet af Jorden.
Den fulgte Du i Tidens Gang,
Nyt er ved Dig dens Minde vorden.
Der skal Dit Mindesmærke staae —
Dit Navn skal fjerne Slægter naae!

Efter Talen.

(Ved Graven, da Monumentet afdækkedes).

Staa her, Du simple Mindesteen,
I fri Natur, i Lundens Skygge!
Du stander ved en Ædlings Been,
Som i Naturen fandt sin Lykke.
Naar Herlufs Sønner dvæle her,
Forkynd dem: „Han var Taarer værd!"

Staa her i mange, mange Aar!
Forkynd det høit for fjerne Tider,
At ei saasnart dens Navn forgaaer,
Hvis Liv i virksom Flid henglider!
Hans Mindekrands, som Vaarens Løv,
Skal grønnes, naar Du selv er Støv.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 09 22 03 008 1